

Proeftuinen OZA

Op zoek naar maatwerkoplossingen voor kinderen die onvoldoende (duurzaam) bediend kunnen worden binnen de onderwijs- en zorgstelsels

Proeftuinen OZA

Op zoek naar maatwerkoplossingen voor kinderen die onvoldoende (duurzaam) bediend kunnen worden binnen de onderwijs- en zorgstelsels

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4
Inleiding	6
De opdracht	6
H1 Bevindingen: wat maakt dat het lukt om maatwerk te bevorderen?	9
H2 Kennisdeling	18
Colofon	21
Bijlage 1: Evaluaties per proeftuin	21
Linawijs	22
Youngster en CVO (in plaats van Kleine Prins)	26
Megakids	29
Klimboom en Amerpoort/Onder één Dak	31
Driestroom	34
De Ezelsbrug	37
Natuurkr8	39
CityKids Capelle a/d IJssel	43
Praktijk de Regenboog	47
Stichting Brilliant Future Kids	52
Maatwerk F	56
Goudseplein	59
Klas op Wielen	61
ACIC	64
Stichting Milo	67
ABA-Educé	70
Bijlage 2: Knelpunteninventarisatie	72

Samenvatting

In de periode mei 2021 t/m mei 2022 heeft een projectteam van BMC in opdracht van de ministeries van OCW en VWS vijftien geselecteerde proeftuinen onderwijszorgarrangementen (OZA's) begeleid. Het doel hiervan is het verbeteren van het ontwikkelingsaanbod op het gebied van onderwijs en zorg voor kinderen met een specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte die op dit moment binnen de onderwijs- en zorgstelsels niet of onvoldoende bediend worden.

In de proeftuinen is praktijkervaring opgedaan in het opzetten en/of verder ontwikkelen van een onderwijszorgaanbod voor deze kinderen, binnen huidige wet- en regelgeving. De begeleiding heeft geleid tot de volgende bevindingen.

1. Het realiseren van een duurzaam OZA vraagt om netwerksamenwerking

Om een OZA te realiseren als initiatief is het essentieel om in (nauw) contact te staan met het SWV PO/VO, de gemeente en/of het zorgkantoor. In de begeleiding van de proeftuinen hebben we vanuit de rol van onafhankelijk begeleider het contact geïnitieerd en de dialoog in het netwerk bevorderd. Hierbij is geïnvesteerd in constructieve relaties van de proeftuin met zijn netwerkpartners. Om de juiste toon en timing te vinden in het contact is kennis nodig over de rol van de relevante netwerkpartners en over wat hun taken en belangen zijn.

2. Het realiseren van een duurzaam OZA vraagt om kennis van wet- en regelgeving

De praktijk van de proeftuinen laat zien dat de wet- en regelgeving in veel opzichten ruimte biedt voor maatwerkoplossingen die nodig zijn voor een OZA, maar dat deze wettelijke mogelijkheden niet overal bekend zijn. In de begeleiding blijkt dat het helpend is om:

- kennis te hebben over (de bedoeling van) wet- en regelgeving en maatwerkmogelijkheden;
- aanbod binnen en met wettelijke mogelijkheden te organiseren, aansluitend bij beschrijvingen van de kinderen en de ondersteuningsbehoefte, concreet vanuit de leefwereld;
- kinderen in te schrijven bij een school of te zorgen dat ze ingeschreven blijven staan;
- in gesprekken met netwerkpartners op zoek te gaan naar ruimte voor maatwerk binnen de huidige wet- en regelgeving;
- in een vroeg stadium de Inspecties Gezondheidszorg en Jeugd en van het Onderwijs te betrekken.

3. Een neutrale procesbegeleider is zeer bevorderlijk voor het realiseren van een duurzaam OZA

De neutrale procesbegeleider is zelf geen belanghebbende partij en kan daarmee voor elke partij acceptabel zijn en bijdragen aan verbindingen. In de begeleiding blijkt dat de kennis van de neutrale procesbegeleider over zorg en onderwijs zorgt voor meer kennis en begrip bij alle betrokken instanties over elkaars verantwoordelijkheden en opdracht. De neutrale procesbegeleider maakt gebruik van de planmatige aanpak van het Stappenplan OZA, zorgt voor verbinding vanuit de bedoeling voor kinderen, beschikt over de benodigde kennis over wet- en regelgeving en werkt toe naar duurzame afspraken op collectief niveau.

De bevindingen en opbrengsten van de begeleiding zijn tijdens het project omgezet naar kennisdeling, zowel binnen de proeftuinen als extern. Zo is er een Stappenplan OZA ontwikkeld en is kennis gedeeld in kennisdelingsbijeenkomsten van de proeftuinen.

1. Het Stappenplan OZA

Uit de begeleiding van de proeftuinen blijkt dat het helpt om een planmatige aanpak te hanteren om te komen tot een duurzaam OZA. Daarom is het 'Stappenplan OZA' ontwikkeld: een handzaam instrument, waarmee in een opbouwende volgorde van stappen tot een duurzaam OZA kan worden gekomen. Als verdieping op het Stappenplan OZA zijn voor diverse stappen aanvullende tools en documentatie ontwikkeld, die samenkomen in de Toolbox Proeftuinen OZA.

2. Kennisdelingsbijeenkomsten van de proeftuinen

Tijdens de looptijd van het project Proeftuinen OZA hebben zes kennisdelingsbijeenkomsten plaatsgevonden met de proeftuinen en netwerkpartners. Deze bijeenkomsten stonden in het teken van het toevoegen, uitwisselen en toepassen van kennis, gekoppeld aan de praktijk en context van de proeftuinen.

Concluderend heeft het project Proeftuinen OZA vanuit de uitvoeringspraktijk inzichtelijk gemaakt wat voor proeftuinen helpend is om maatwerkoplossingen te kunnen bieden, en om belemmeringen in het realiseren van een duurzaam onderwijsorgaanbod te overstijgen. Deze ervaringen zijn vertaald naar handelingsperspectieven voor andere praktijken en handzame instrumenten voor de praktijk. Deze perspectieven en instrumenten dragen bij aan het doel dat centraal staat; het doel om recht te doen aan de ontwikkelingskansen van kinderen.

Inleiding

In mei 2021 is een projectteam van BMC in opdracht van de ministeries van OCW en VWS gestart met het begeleiden van vijftien geselecteerde initiatieven, die proeftuinen onderwijszorgarrangementen (OZA) worden genoemd. Het is een praktijkverkenning om uiteindelijk het ontwikkelingsaanbod op het gebied van onderwijs en zorg te verbeteren. In deze proeftuinen is praktijkervaring opgedaan in het opzetten van een onderwijszorgaanbod voor kinderen met een specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte. Deze kinderen worden op dit moment binnen de onderwijs- en zorgstelsels niet of onvoldoende bediend. De schoolse setting is onvoldoende passend voor deze kinderen en/of ze hebben een zwaardere ondersteuningsvraag dan de school kan bieden.

We hebben de vijftien initiatieven begeleid in hun zoektocht naar het realiseren van een passende en duurzame ontwikkelplek voor deze kinderen. Hun ervaring vertelt het verhaal van het ontwikkelen van een OZA vanuit deze praktijkplekken. Velen lopen aan tegen knelpunten die al uit andere contexten bekend zijn. Met onze begeleiding hebben we ze vooral geholpen om een volgende stap of stappen te zetten. Met de beschikbaar gemaakte tools proberen we te voorkomen dat toekomstige initiatieven in de valkuilen trappen van de veelal weerbarstige praktijk.

Deze eindevaluatie is bedoeld om inzichtelijk te maken wat binnen de proeftuinen is geleerd en gerealiseerd. We doen dat door de geleerde lessen proeftuinoverstijgend in kaart te brengen, geïllustreerd aan de hand van voorbeelden uit de praktijk. Hoewel ervaringen en opbrengsten uit de begeleiding van deze vijftien initiatieven niet zonder meer generaliseerbaar zijn, hebben ze een belangrijke illustratieve waarde en bieden ze inzichten voor (vergelijkbare) initiatieven die een combinatie van onderwijs en zorg (willen) aanbieden.

De evaluatie is opgebouwd uit twee hoofdstukken. **Het eerste hoofdstuk** gaat in op de bevindingen uit de praktijk van de begeleiding van de proeftuinen. Per bevinding wordt de volgende opbouw gehanteerd, ter verdieping:

1. ervaren belemmeringen bij het (duurzaam) realiseren van hun ontwikkelingsaanbod;
2. geboden begeleiding;
3. opbrengsten binnen de proeftuinen.

Het tweede hoofdstuk beschrijft de kennisdeling en bevat het Stappenplan OZA met de bijbehorende tools en documentatie.

De opdracht

Aanleiding

In de onderwijs- en zorgbrief van november 2020 werd aangekondigd dat gestart zou worden met de begeleiding van proeftuinen voor OZA's. Het is een praktijkverkenning naar het creëren van maatwerkmogelijkheden en het verbeteren van het ontwikkelingsaanbod op het gebied van onderwijs en zorg. Naar schatting krijgen 5.000 kinderen met een complexe ondersteuningsbehoefte niet de juiste combinatie van onderwijs en zorg om volledig tot ontwikkeling te komen. Zij dreigen uit te vallen, zitten thuis, staan niet ingeschreven op een school (absoluut verzuim) of zijn vrijgesteld op grond van artikel 5 onder a van de Leerplichtwet.

Ambitie

De stip aan de horizon is een onderwijszorgcontinuüm voor kinderen. Kinderen hebben recht op onderwijs, en daarmee ook op onderwijs dat aansluit bij hun ontwikkeling. Een OZA moet dus onderwijs omvatten. Afhankelijk van de behoefte van het kind moet zorg in combinatie met onderwijs op maat flexibeler kunnen worden ingezet in een OZA op een plek waar een kind zich veilig voelt en kan ontwikkelen. De ministeries van OCW en VWS werken daarnaartoe door middel van drie stappen, zoals toegelicht in de onderwijs- en zorgbrief van november 2020. Het begeleiden van de proeftuinen is de tweede stap in het toewerken naar de ambitie.

Doelstelling

Het project Proeftuinen OZA kent een aantal doelen:

1. *Bestaande initiatieven helpen om zich binnen huidige wet- en regelgeving verder te ontwikkelen en verduurzamen*, met aandacht voor:
 - onderwijs geven dat voldoet aan alle deugdelijkheidseisen;
 - de samenwerking tussen onderwijs- en zorgpartijen tot stand brengen en/of verduurzamen, evenals de financieringsconstructie;
 - de maximale ruimte binnen wet- en regelgeving opzoeken én scherp krijgen waarom in bepaalde gevallen de ruimte die er wel is, niet wordt benut;
 - ondersteuning bieden aan initiatieven om het integrale netwerk c.q. samenwerking (ouders, gemeenten, samenwerkingsverbanden (SWV's), zorg en school) rondom het initiatief optimaal vorm te geven, zoals bij het maken van duurzame afspraken tussen bijvoorbeeld het SWV, de gemeente, en het initiatief over financiën.
2. *Kennis en ervaringen van deelnemende initiatieven over wat wel en niet werkt delen*, zodat andere (initiële) initiatieven en partijen (zoals SWV's) hiervan kunnen leren.
3. *Informatie verzamelen om het experiment in te richten*, door scherp te krijgen waar de initiatieven bij de uitvoering tegenaan lopen en beter zicht te krijgen op waar de huidige wet- en regelgeving knelt.

De proeftuinen

De vijftien proeftuinen worden hoofdzakelijk gevormd door initiatieven waar kinderen zorg of jeugdhulp krijgen, en waar ook aan hun ontwikkeling wordt gewerkt, zij het bij de start nog niet in een context waarin van formeel onderwijs sprake is. Eén proeftuin omvat een school voor speciaal onderwijs met een onderwijszorggroep. Eén was al een nevenvestiging van een school voor speciaal onderwijs. Meer proeftuinspecifieke informatie is te vinden in bijlage 1.

Doelgroep

Het is niet eenvoudig de 'doelgroepen' kinderen te beschrijven die een ontwikkelingsaanbod bij de proeftuinen ontvangen. Zo divers als de deelnemende initiatieven zijn, zo divers zijn de kinderen voor wie zij er zijn. Naast dat zij allen een complexe ondersteuningsbehoefte hebben om tot ontwikkeling te komen, kennen de doelgroepen van de proeftuinen de volgende gemene delers:

- kinderen met meervoudige beperkingen, en soms gedragsvraagstukken, die nooit formeel onderwijs hebben genoten en vanaf jonge leeftijd zijn ontheven van de leerplicht;
- kinderen die zijn uitgevallen uit het regulier of het speciaal onderwijs, vaak vanwege autisme-gerelateerde ondersteuningsvragen, en wel tot leren komen in voorzieningen waar ze op individuele basis en op maat worden begeleid. Kinderen uit deze doelgroep worden in enkele proeftuinen begeleid op weg terug naar school, onder de verantwoordelijkheid van de school waar ze staan ingeschreven. Voor andere kinderen is terugkeer naar klassikaal onderwijs niet een perspectief, en is een OZA het perspectief voor hun onderwijsloopbaan of mogelijk een vso-traject met perspectief op dagbesteding.

Eén proeftuin betreft een woon-/behandelgroep binnen de 3/(4)-milieuvoorziening. Het gaat om jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar met een intensieve en complexe hulpvraag. Er is sprake van ASS-problematiek met bijkomende gedragsproblemen en trauma's. Eén proeftuin legt zich toe op communicatie-ondersteunende revalidatie voor kinderen en jongeren bij wie ernstige taal-spraakstoornissen samengaan met combinaties van verstandelijke, zintuiglijke en motorische beperkingen. Onderliggend is er meestal sprake van neurobiologische of neurologische aandoeningen.

H1 | Bevindingen: wat maakt dat het lukt om maatwerk te bevorderen?

In het begeleiden van proeftuinen zijn diverse ervaringen opgedaan bij het verder ontwikkelen en verduurzamen van de proeftuinen binnen huidige wet- en regelgeving. In dit hoofdstuk worden de opbrengsten en bevindingen beschreven in drie thema's: netwerksamenwerking, kennis van wet- en regelgeving, en de inzet van een procesbegeleider.

1. Het realiseren van een duurzaam OZA vraagt om netwerksamenwerking

Een OZA berust noodzakelijkerwijs op afspraken tussen netwerkpartners. Relevante partners in het regionale netwerk zijn bijvoorbeeld scholen/schoolbesturen, SWV's passend onderwijs, zorg- of jeugdhulporganisaties, zorgkantoren en gemeenten. In de praktijk van de proeftuinen zien we dat het een uitdaging is om tot duurzame samenwerking te komen met de netwerkpartners.

Ervaren belemmeringen

De belemmeringen die de proeftuinen hebben ervaren met betrekking tot netwerksamenwerking, in de periode voordat begeleiding beschikbaar was, zijn onder andere:

- Het is als startend initiatief een uitdaging om aan de juiste tafels te komen. Om tot afspraken te komen over de bundeling van onderwijs en zorg moet een initiatief, om te beginnen, weten wie relevante partners zijn, en over welke zaken met welke partner afspraken gemaakt moeten worden.
- Veel proeftuinen hebben een (boven)regionaal verzorgingsgebied en krijgen daarmee te maken met een grote hoeveelheid aan partners in meerdere jeugdhulpregio's (gemeenten) en SWV's. Het maken van afspraken met al deze partners is tijdrovend en belastend voor de vaak kleine, gespecialiseerde OZA's. Bovendien verschillen partners van hetzelfde type onderling in de manier waarop ze werken en afspraken maken, vanwege bestaande beleidsruimte.
- Regionale samenwerking ten aanzien van de ontwikkelkansen van kinderen met een complexe onderwijszorgvraag tussen gemeenten onderling en/of met SWV's is regelmatig nog minimaal, of er ontbreekt nog een regionale visie. Dit zorgt ervoor dat veel afstemmingswerk bij de proeftuinen komt te liggen, terwijl dat ook regionaal door gemeenten en/of SWV's opgepakt kan worden.
- In een OZA komen de werelden van onderwijs en zorg samen. Ieder heeft een eigen taal en cultuur. Vanuit de systeemwereld van al deze betrokkenen worden doelen vanuit een ander perspectief geformuleerd, wat kan leiden tot spraakverwarring.
- Het is een uitdaging om de toegevoegde waarde van de dienstverlening herkenbaar te maken voor de diverse netwerkpartners. Hierbij wordt het gesprek extra

bemoeilijkt wanneer de kosten van de dienstverlening in de beleving hoog zijn - terwijl het recht op onderwijs niet budgettair gelimiteerd is.

- In verschillende contexten is er omtrent aanvullende begeleiding van leerlingen geen overeenstemming over de afbakening tussen onderwijsondersteuning en jeugdhulp. Dat leidt tot discussie over en/of aarzeling om benodigde aanvullende ondersteuning beschikbaar te maken (wie moet financieren?), terwijl de netwerkpartners de noodzaak ervan wel onderkennen.
- Voor jeugdhulp is veelal sprake van kortdurende indicaties, soms ook van kortlopende subsidiebeschikkingen. Dit staat de continuïteit van het aanbod voor het kind, de stabiliteit en de opbouw van kwaliteit in de weg. Het zorgt ook voor onzekerheid en stress bij ouders en genereert na de korte periodes steeds opnieuw veel werk.
- Binnen de geldende wet- en regelgeving mag onderwijs enkel worden geboden op de locatie van de school waar de leerling is ingeschreven. Dit belemmert afspraken over maatwerk voor leerlingen die (tijdelijk) extra ondersteuning nodig hebben, en daarnaast op de alternatieve plek (weer) onderwijs kunnen volgen.

Versterken van de netwerksamenwerking

Om een OZA te realiseren als initiatief is het essentieel om in (nauw) contact te staan met het SWV PO/VO, de gemeente en/of het zorgkantoor. In de begeleiding van de proeftuinen hebben we vanuit de rol van onafhankelijk begeleider het contact geïnitieerd en de dialoog in het netwerk bevorderd. Hierbij is geïnvesteerd in constructieve relaties van de proeftuin met zijn netwerkpartners. Om de juiste toon en timing te vinden in het contact is kennis nodig over de rol van de relevante netwerkpartners en over wat hun taken en belangen zijn.

In de begeleiding van de proeftuinen is gebleken dat een aantal factoren helpend zijn. Het helpt om:

- **de doelgroep (scherp) te definiëren.** Een scherp gedefinieerde doelgroep helpt om duidelijk te maken voor wie de dienstverlening in het OZA bedoeld is en waarvoor de netwerkpartners bij de proeftuin terechtkunnen. Hierbij is het belangrijk om zowel inclusiecriteria als exclusiecriteria te beschrijven (stap 1 van het Stappenplan OZA¹);
- **het netwerk in kaart brengen.** Creëer overzicht in welke partners nodig zijn voor dit initiatief en welke contactpersonen/sleutelfiguren daarbij horen. Hiervoor kan de invulplaat 'Partners bij een onderwijszorgarrangement' gebruikt worden (behulpzaam bij stap 2 van het Stappenplan OZA);
- **kennis te hebben over de rol en opdracht van de benodigde partners, over de manieren waarop zij kunnen bijdragen aan maatwerk.** Weet waartoe je partners er zijn en hoe het aanbod van de proeftuin bijdraagt aan hun doelstelling of taak. Het is belangrijk om hun rol en verantwoordelijkheid te kennen en te weten welk aanbod of welke mogelijkheden ze bieden. Aansluiten bij hun 'taal' bevordert de

¹ In hoofdstuk 2 van deze notitie komen we terug op het Stappenplan OZA waarnaar verwezen wordt; bij kennisdeling.

basis voor samenwerking, wederzijdse herkenning, onderling vertrouwen en zicht op mogelijkheden. Een begeleider kan hierbij vertalen en verbinden;

- **een herkenbaar verhaal te hebben**, waarin de toegevoegde waarde voor het kind van het initiatief duidelijk wordt gemaakt, met woorden die de (diverse) partners begrijpen. Dat helpt om partners de meerwaarde van het initiatief duidelijk te maken. Het helpt als duidelijk wordt gemaakt wat de dienstverlening in het OZA voor het kind, gezien vanuit de leefwereld van het kind, oplevert (de *why* van het OZA). Het heft de ogenschijnlijk tegenstrijdige doelstelling vanuit de systeemwereld van de verschillende partners op. Het verhaal wordt verteld vanuit de bedoeling voor het kind. De *why* wordt uitgewerkt in het projectplan (stap 3 van het Stappenplan OZA);
- **een *critical friend* te hebben**. De begeleider heeft gefungeerd als **spiegel** voor de proeftuin, bijvoorbeeld om inzicht te bevorderen in de verhoudingen met en tussen partners. De begeleider kon betrokken reflecteren op de verschillende belangen en de balans tussen kosten en baten. Ook kon de begeleider de proeftuin stimuleren om op constructieve en transparante wijze op zoek te gaan naar een wederzijds werkbaar uitkomst.

Opbrengsten netwerksamenwerking in de praktijk van de proeftuinen²

ABA/Educé is een van de leerrechtspilots in Rotterdam. Vanuit een gezamenlijke visie werken gemeente en SWV's PO en VO aan het vormgeven van onderwijs op zorglocaties. De leerrechtspilot kent een stuurgroep met de volgende deelnemers: het initiatief, de school, het SWV en de onderwijszorgconsulent. Zij bespreken de voortgang en zorgen voor het evalueren en bijstellen van de plannen, zodat er continu ontwikkeld wordt.

ACIC kent een groot netwerk waarin met contacten kan worden samengewerkt aan individuele trajecten voor jongeren. Het SWV en een school in Hilversum oriënteren met ACIC op structurele samenwerking.

Bij CityKids wordt het leerrechtstraject voortgezet met SWV PPO Aan Den IJssel. Er is contact gelegd met de gemeente Capelle aan den IJssel over financiering. Voor dit schooljaar is er ook een mondelinge toezegging vanuit SWV PPO Rotterdam en de gemeente Rotterdam voor bekostiging van Rotterdamse kinderen. Het benoemen van het maatschappelijk rendement van het leerrechtstraject en het inzichtelijk maken van de meerwaarde voor de kinderen in de praktijk zorgt voor betrokkenheid, samenwerking en financiering.

Samenvattend blijkt uit het project Proeftuinen OZA dat netwerksamenwerking essentieel is om een duurzaam OZA te realiseren en te onderhouden. Het belang van constructieve samenwerking wordt tevens onderstreept door andere partijen in het veld, zoals het Nederlands Jeugdinstituut en het programma Met Andere Ogen. Tegelijkertijd blijkt de praktijk weerbarstig. Betrokken partijen onderkennen het belang van een OZA voor kinderen meestal wel, maar de vervolgstap van samenwerken en verantwoordelijkheid

² Zie voor de evaluaties per proeftuin bijlage 1.

nemen in het belang van kinderen wordt niet altijd genomen. Veel werk om een OZA duurzaam te organiseren blijft hierdoor liggen bij het initiatief.

2. Het realiseren van een duurzaam OZA vraagt om kennis van wet- en regelgeving

We zien in de praktijk van de proeftuinen dat de wet- en regelgeving in veel opzichten ruimte biedt voor maatwerkoplossingen die nodig zijn voor een OZA, maar dat deze wettelijke mogelijkheden niet overal bekend zijn. Het is belangrijk om kennis te hebben van de ruimte die er is, om de verschillende mogelijkheden optimaal te kunnen benutten.

Ervaren belemmeringen

De belemmeringen die de proeftuinen hebben ervaren met betrekking tot kennis van wet- en regelgeving, in de periode voorafgaand aan het project, zijn onder andere:

- Er is onvoldoende kennis over op welke manieren aan leerlingen formeel onderwijs kan worden geboden. Ook zijn er onjuiste interpretaties van (maatwerk)mogelijkheden. Dit speelt bij initiatieven en vaak ook bij netwerkpartners. Wet- en regelgeving zijn ingewikkeld voor wie niet vertrouwd is met een juridische blik.
- Voor een OZA is het nodig om onderwijs en zorg integraal aan te bieden. Dit is binnen de wet- en regelgeving ook mogelijk. Echter, tot afspraken, financiering en verantwoording komen is complex.
- Er bestaat frustratie bij de proeftuinen over het gebrek bij netwerkpartners aan willen werken vanuit de bedoeling en handelen vanuit de geest van de wet (het recht op ontwikkeling en onderwijs; kwalitatief goed onderwijs voor elk kind). Soms wordt de wet (fout) aangehaald om een dialoog te beëindigen. Verantwoordelijkheid nemen blijft soms achterwege. Netwerkpartners kijken naar elkaar, situaties vallen soms buiten de ervaren beleidsruimte, of er wordt binnen traditionele kaders of volgens 'oude' werkwijzen gedacht. Budgettaire overwegingen lijken voor te gaan op het recht op onderwijs.

Tevens laten opgehaalde knelpunten zien dat wet- en regelgeving (bijlage 2) soms in de weg kunnen staan bij het realiseren van maatwerk. Zo zijn veel kinderen in de proeftuinen ontheven van de leerplicht en is het bijvoorbeeld voor ouders moeilijk te bewerkstelligen dat hun kind weer erkend onderwijs krijgt in een vorm die bij het kind past. Ook is het binnen wet- en regelgeving moeilijk om structureel onderwijs te bieden op een andere locatie dan een school. Tot slot worden de urennorm en eisen voor kwalificatie (bijvoorbeeld voor kinderen met een disharmonisch ontwikkelprofiel) als tegenwerkend ervaren.

Toevoegen van kennis over (maatwerk)mogelijkheden

In de begeleiding hebben we kennis over wet- en regelgeving toegevoegd aan de proeftuinen en hun netwerkpartners. In de kennisdelingsbijeenkomsten waar alle proeftuinen (en hun directe netwerkpartners) aan deelnamen is informatie over relevante wet- en regelgeving gedeeld. In samenspraak met de proeftuinen en hun netwerkpartners

zijn maatwerkmogelijkheden gekoppeld aan een gesprek over wie daarin verantwoordelijkheid neemt.

In de begeleiding van de proeftuinen is gebleken dat een aantal factoren helpend zijn. Het helpt om:

- **kennis te hebben over (de bedoeling van) wet- en regelgeving en maatwerkmogelijkheden.** Hierbij blijkt het van belang om de context en de regio waarin de proeftuin zich bevindt goed te kennen. De beleidsruimte bij partners als de gemeente en het SWV maken de context waarin de proeftuinen zich bevinden verschillend en daarmee verschillen ook de maatwerkmogelijkheden;
- **aanbod binnen en met wettelijke mogelijkheden te organiseren, aansluitend bij beschrijvingen van de kinderen en hun ondersteuningsbehoefte, concreet vanuit de leefwereld.** Het aanscherpen van de beschrijving van de kinderen (de doelgroep) en hun ondersteuningsbehoefte helpt om duidelijk te zijn over voor wie het initiatief er is, wat het toevoegt en wat het initiatief beoogt te bereiken. Een helder verhaal helpt om commitment te krijgen en verantwoordelijkheidsbesef bij de diverse partners te creëren en vervolgens het aanbod binnen en met wettelijke mogelijkheden te organiseren;
- **kinderen in te schrijven bij een school of te zorgen dat ze ingeschreven blijven staan.** Ingeschreven staan, borgt het recht van kinderen op onderwijs op maat, en is daarmee een ankerpunt voor een OZA. Kinderen blijven daarmee onder verantwoordelijkheid van de school en in beeld bij de school en het SWV. Meer instanties kunnen op deze manier hun verantwoordelijkheid nemen. Dit zou een vanzelfsprekendheid moeten zijn;
- **in gesprekken met netwerkpartners op zoek te gaan naar ruimte voor maatwerk** en te proberen om tot afspraken te komen, waarbij de partners hun verantwoordelijkheid nemen;
- **in een vroeg stadium de Inspecties Gezondheidszorg en Jeugd en van het Onderwijs te betrekken** en te bespreken welke maatwerkmogelijkheden zij zien en welke verantwoordingsvorm hen helpt praktijken positief te waarderen.

Opbrengsten kennis van wet- en regelgeving in de praktijk van de proeftuinen³

Educatie geldt enkel als het onderwijs is en geboden wordt onder de verantwoordelijkheid van een school. Een zorgorganisatie – bijvoorbeeld een zorgboerderij – kan enkel deel uitmaken van een OZA als deze óf een institutionele verbinding aangaat met een school, óf als deelnemende kinderen individueel onder de verantwoordelijkheid van een school blijven vallen. Formeel onderwijs dwingt ook tot zoeken naar maatwerk om kinderen binnenboord te houden bij specifieke ondersteuningsvragen.

Tijdens het project zijn diverse routes naar formeel onderwijs onderzocht of doorlopen, bijvoorbeeld de route naar nevenvestiging bij Youngster.

De kinderen van de Klas op Wielen in de basisschoolleeftijd gaan worden ingeschreven op de basisschool. Ook in andere proeftuinen is gewerkt aan het effectueren van recht op onderwijs voor kinderen met een ontheffing.

Rond Stichting Brilliant Future Kids weet de betrokken school hoe zij de mogelijkheden van de Variawet kan toepassen en hoe hier administratief mee om te gaan.

³ Zie voor de evaluaties per proeftuin bijlage 1.

3. Een neutrale procesbegeleider is zeer bevorderlijk voor het realiseren van een duurzaam OZA

Hierboven is al beschreven hoe we in de praktijk van de proeftuinen zien dat netwerksamenwerking essentieel is om tot een duurzaam OZA te komen. In de eerste paragraaf hebben we al aangestipt dat een neutrale procesbegeleider helpend is om partijen in het netwerk bij elkaar te brengen. Alle betrokken partijen hebben hun eigen taak, doel en belangen. De procesbegeleider is zelf geen belanghebbende partij en kan daarmee voor elke partij acceptabel zijn en bijdragen aan verbindingen.

Ervaren belemmeringen

De belemmeringen die de proeftuinen in het verleden hebben ervaren, nog zonder betrokkenheid van de begeleider, zijn onder andere:

- Het is moeilijk om een erkende partner te worden binnen het regionale netwerk. Initiatieven zijn vaak relatief klein en vallen buiten het reguliere, al bestaande circuit van zorgaanbieders. Belemmerend is het ook als er onvoldoende zicht is op het systeem van onderwijs en zorg en op waarvoor welke partner de aangewezen partij is om mee samen te werken of afspraken mee te maken.
- Er ontbreekt zicht op hoe planmatig gewerkt kan worden aan de totstandkoming van een OZA, en aan cyclische samenwerking binnen de proeftuinen en met de partners. In aansluiting hierop is het Stappenplan OZA ontwikkeld. In hoofdstuk 2 wordt dit instrument nader toegelicht.
- Het is moeilijk als er een historie is met minder constructieve relaties. Als bijvoorbeeld al eens grenzen opgezocht of afgedwongen zijn om tot een passend ontwikkelingsaanbod voor een kind te komen, kan het daarna zoeken zijn hoe weer constructief samen te werken.
- Er zijn moeilijkheden om tot duurzame en constructieve samenwerking met de netwerkpartners te komen. Dit is toegelicht in de eerste paragraaf.

Ontwikkeling bewerkstelligen

De begeleiders van de proeftuinen hebben de rol van neutrale procesbegeleider op zich genomen. Zij opereerden ondersteunend aan de partijen en in het belang van de kinderen. Dat maakte het mogelijk om voorbij te gaan aan (belemmerende) historie. Verwachtingen werden wederzijds expliciet gemaakt. De begeleiders boden daarbij inzicht in de wereld, cultuur en taak van de netwerkpartners en vonden verbinding door de diverse partijen te spiegelen en te bevragen. Daarnaast beschikken de begeleiders over relevante kennis van wet- en regelgeving, die bijdraagt om te kunnen bepalen welke vraag op welke tafel terecht moet komen.

De begeleiders van de proeftuinen deelden hun gezamenlijke kennis onderling en ervaringen uit andere proeftuinen werden weer gedeeld met de eigen proeftuin. Wanneer overleg tot stand kwam, speelde de begeleider een rol in de voorbereiding van het overleg en in het

stellen van de juiste vragen om tot een gerichte uitkomst te komen. Tot slot hebben de begeleiders als neutrale procesbegeleiders systematisch kunnen werken met de proeftuinen langs de lijn van het Stappenplan OZA.

In de begeleiding van de proeftuinen is gebleken dat een aantal factoren helpend zijn. Het helpt om:

- **te zorgen voor kennis bij alle betrokken instanties over elkaars verantwoordelijkheden en opdracht**, om tot een gemeenschappelijk doel te komen. Daarnaast helpt het om te zorgen voor begrip van elkaars doel, belangen en positie en kennis te hebben van het brede (lokale of regionale) onderwijs- en jeugdhulpveld.
- **gebruik te maken van het Stappenplan OZA, om door middel van een planmatige aanpak en gestructureerde werkwijze te komen tot een OZA**. Dit bevordert effectiviteit en geeft grip op posities en dienstverlening.
- **een neutrale procesbegeleider aan te wijzen**, die als taak heeft om in het belang van de kinderen voor verbinding te zorgen.
- **te beschikken over de kennis van wet- en regelgeving**, waarmee kan worden bepaald welke vraag op welke tafel terecht moet komen en wat manieren zijn om tot oplossingen voor kinderen te komen, binnen de wettelijke kaders en met gebruik van wettelijke mogelijkheden.
- **gericht toe te werken naar duurzame afspraken op collectief niveau**, zodat instromende kinderen met een vergelijkbare ondersteuningsvraag hier gebruik van kunnen maken, zonder dat het hele overlegtraject opnieuw doorlopen moet worden.

NB De 'neutrale procesbegeleider' blijkt op het niveau van een initiatief een variant te zijn van de rol van de onderwijsconsulent die in individuele gevallen een passende oplossing voor een kind zoekt.

Opbrengsten van de neutrale procesbegeleider in de praktijk van de proeftuinen⁴

Rond de kinderen die in beeld zijn van proeftuin Onder één Dak heeft de inzet van een neutrale makelaar ertoe geleid dat partners gelijkwaardig in gesprek zijn gegaan en dat de lijn en het doel van de proeftuin werden bewaakt, langs de volgorde van het Stappenplan OZA.

Linawijs heeft stappen gezet in meer duurzame en toereikende financieringsafspraken maken, door te investeren in constructieve relaties en afspraken, door onder andere vroeg (en meermaals) om tafel te gaan, te werken vanuit de *why*, de bedoeling voor kinderen, de taal (elkaar echt begrijpen) en door concreet te maken hoe bijgedragen wordt aan de opdracht van de betreffende partner.

Tot slot is een opbrengst in verschillende proeftuinen dat – door te spiegelen en kennis en parallele voorbeelden toe te voegen – de partners gezamenlijk een gedeelde noodzaak zien in een gecombineerde aanpak van onderwijs en zorg, waar dit eerder nog niet zo was. Dit was bijvoorbeeld aan de orde bij Youngster en de Klas op Wielen.

⁴ Zie voor de evaluaties per proeftuin bijlage 1.

H2 | Kennisdeling

De bevindingen en opbrengsten van de begeleiding, beschreven in het eerste hoofdstuk, zijn tijdens het project omgezet naar kennisdeling. In dit hoofdstuk worden de opbrengsten met betrekking tot kennisdeling beschreven. Enerzijds is tijdens het project gewerkt aan handzame tools zoals het Stappenplan OZA. Anderzijds is kennis gedeeld in de kennisdelingsbijeenkomsten waar de proeftuinen en hun partners aan deelnamen.

1. De werkzaamheid van een planmatige en gestructureerde aanpak van het bewerkstelligen van een OZA: het Stappenplan OZA

Stappenplan OZA

Uit de begeleiding van de proeftuinen blijkt dat het helpt om een planmatige aanpak te hanteren om te komen tot een duurzaam OZA. Daarom is het 'Stappenplan OZA' (hiernaast afgebeeld) ontwikkeld: een handzaam instrument, waarmee in een opbouwende volgorde van stappen tot een duurzaam OZA kan worden gekomen.

Ter verdieping zijn voor diverse stappen van het Stappenplan OZA specifieke tools ontwikkeld, die samenkomen in de Toolbox Proeftuinen OZA. Zo is gewerkt aan een overzicht van alle relevante wet- en regelgeving voor onderwijs in een OZA en is een infographic ontwikkeld. De infographic helpt de relevante netwerkpartners in beeld te krijgen, met aanbevelingen om tot samenwerking te komen. Op deze manier dient het Stappenplan OZA als handreiking voor het bewerkstelligen van een OZA en als ruggengraat voor het toegankelijk maken van aanvullende kennis en instrumenten. Het uitgangspunt is daarbij dat al bestaande kennis bijeengebracht en waar nodig toegespitst wordt. Het Stappenplan OZA is toegankelijk, handelingsgericht, gebruiksvriendelijk en toepasbaar.

In de praktijk van de proeftuinen is onder meer stap 3 'Projectplan en (maatschappelijke) businesscase' zeer helpend gebleken. De kracht van de proeftuinen bestaat vaak uit deskundige begeleiding met een sterk inhoudelijke gedrevenheid om te werken vanuit het perspectief van het kind. Een gemene deler is dat veel proeftuinen doeners omvatten, die aanpakken en helpen ('hand') en klantgericht werken op menselijke maat ('hart'). We zien dat minder de helikopterblik gepakt wordt:

Wat is de *why* van de proeftuin? Wie is waarvan en hoe kunnen we planmatig werken ('hoofd')? Een duurzaam OZA vraagt naast 'hart' en 'hand' ook om het oprichten van een complex 'bedrijf' voor vaak een kleine groep kinderen. Het opstellen van een projectplan en businesscase helpt in de proeftuinen om twee of drie gescheiden bedrijfsvoeringen (onderwijs en zorg) samen te brengen in een totaalervaring voor een kind.

In het gesprek tussen Amerpoort/Onder één Dak, Klimboom, SWV De Eem en de gemeente Amersfoort hebben we in lijn met het Stappenplan OZA in de eerste stap de doelgroep nauwgezet geformuleerd, om daarna over te gaan tot de uitwerking van het mogelijke aanbod en de volgende stappen.

2. Kennisdelingssessies

Tijdens de looptijd van het project Proeftuinen OZA hebben zes kennisdelingsbijeenkomsten met de proeftuinen en vaak een netwerkpartner plaatsgevonden. Deze bijeenkomsten waren er steeds op gericht om kennis toe te voegen en die praktisch toe te passen (te laten toepassen), en om ervaringen te delen. De thema's zijn in samenspraak met de proeftuinen gekozen en sloten steeds aan bij de praktijk van toewerken naar een meer duurzaam OZA en bij de uitdagingen die daarbij naar voren komen:

1. Kennismaken en delen van ervaringen (25 augustus 2021)
2. In kaart brengen van het netwerk en de taakopdrachten van instanties (5 oktober 2021)
3. Onderwijs binnen een OZA (29 november 2021)
4. Projectplan en (maatschappelijke) businesscase (24 januari 2022)
5. Samenwerken in de praktijk (22 maart 2022)
6. Samenwerken met ouders (19 mei 2022)

Tijdens deze bijeenkomsten zijn kennis en instrumenten gepresenteerd en besproken. Daarnaast stond steeds de toepassing ervan en onderling ervaringen delen centraal, gekoppeld aan de context en de praktijk van de vijftien proeftuinen. De deelnemers geven aan dat de kennis in de proeftuinen door deze kennisdelingsbijeenkomsten is vergroot. Er is een gestructureerde aanpak aangereikt, verbindingen zijn gelegd met de netwerkpartners en er is inzicht in de ervaringen van andere proeftuinen.

3. Tot slot

Het project Proeftuinen OZA heeft voor de vijftien initiatieven deuren geopend naar constructieve samenwerking en de (verdere) ontwikkeling en verduurzaming van hun onderwijszorgaanbod. De begeleiding in het project heeft geleid tot inzicht in de ervaren

belemmeringen in de praktijk. Ook leidde het tot lessen over wat helpt om toe te werken naar een duurzaam OZA voor de kinderen en tot handzame tools om hiermee aan de slag te gaan. Zo dragen we met elkaar bij aan waar het allemaal om gaat: het ontwikkelingsaanbod verbeteren op het gebied van onderwijs en zorg voor kinderen met een specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte die op dit moment binnen de onderwijs- en zorgstelsels niet of onvoldoende bediend worden. De proeftuinen en het projectteam van BMC hebben zich met passie, drive en plezier het afgelopen jaar voor dit doel ingezet. Want: **ieder kind heeft recht op optimale ontwikkelkansen.**

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

Colofon

31 mei 2022

Classificatie : Vertrouwelijk

Namen adviseurs :

- Sipko Biemold
- Ellen Broersma
- Ruben van Dijk
- Hilde Jorna-Leussink
- Peter Hulsen
- Peter van Osch
- Elsemiek Piepers
- Maryse Schuijt

Kijk voor meer info op onze website: [bmc.nl](https://www.bmc.nl)

Bijlage 1: Evaluaties per proeftuin

Linawijs

Begeleider: Hilde Jorna

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[Ontwikkelplek Linawijs](#) biedt een integraal aanbod van onderwijs en zorg aan kinderen met complexe problematiek die thuis zijn komen zitten. Het gaat om kinderen met complexe internaliserende problematiek, veelal autisme met normale tot hoge intelligentie, die nu in een klassikale setting niet tot leren kunnen komen. Veel van de kinderen hebben autisme en zijn emotioneel veel jonger dan hun kalenderleeftijd, hebben forse prikkelverwerkingsproblemen en zijn normaal tot hoogbegaafd.

Linawijs is een stichting (en ANBI) die samenwerkt met een zorgpartner ('s Heerenloo) en een onderwijspartner (PuntSpeciaal, VSO de Kom). Alle Linawijs-kinderen staan ingeschreven bij VSO De Kom.

Linawijs is een ontwikkelarrangement; aan de kinderen wordt integraal onderwijs en zorg geboden die aansluit bij de mogelijkheden en het perspectief van het kind. Het is een tussenvoorziening die altijd als doel heeft het kind voor te bereiden op de volgende stap, die tijdens het traject inzichtelijk gemaakt wordt (bijv. terug naar school, richting arbeid of een leer-werktraject).

Doelen/ambities van de proeftuin zijn, met de focus op een aantal elementen daarbinnen:

- naar een duurzame financieringsconstructie en passende verantwoording toewerken:
 - zorgfinanciering;
 - onderwijsfinanciering;
 - verlagen administratielast;
 - 18+-jongeren;
- het systeem (ter facilitering van de ontwikkeling van kinderen) vanuit de bedoeling in kaart brengen:
 - zicht op kwaliteit vanuit de bedoeling (toezicht kwaliteit en inzicht in ontwikkeling en perspectief);
 - zicht op belemmeringen die daarop ervaren worden (en door wie).

Zaken waar Linawijs mee worstelt gaan over:

- bekostiging:
 - geldstromen - integraal aanbod vraagt integrale bekostiging;
 - duurzaamheid - (enigszins) stabiele baten om het ontwikkelarrangement stevig, realistisch en kwalitatief goed op te kunnen (blijven) organiseren;
 - toereikendheid - baten in overeenstemming met werkelijke kosten;
- ruimte krijgen om kwaliteit en maatwerk te realiseren (en verantwoorden):
 - onderwijs mogen geven onder supervisie van leerkracht;
 - werken vanuit de bedoeling;

- nevenvestiging (en daarmee 'onderwijs' zijn) niet belemmerend laten zijn in integrale aanpak van onderwijs en zorg;
- toezicht(skaders) - integraal aanbod vraagt integraal (ten minste op elkaar afgestemd) toezicht;
- veel stakeholders (bovenregionale voorziening)
 - hoge administratieve druk (afstemming, afspraken, verantwoording);
 - veel verschillende contexten (uiteenlopende wijzen van afspraken maken/contractering);
 - uit verhouding met 'kleine' voorziening;
 - extra complex om (duurzame) afspraken te maken, doordat onderwijs en zorg zeer integraal worden verzorgd en de ondersteuning van deze doelgroep hoge kosten met zich meebrengt.

Perspectief van de proeftuin

Ontwikkelplek Linawijs is vanaf de start van het project Proeftuinen OZA formeel al een OZA. Er is 'onderwijs' en er is 'zorg', verzorgd door gekwalificeerde partners. De ervaren belemmeringen en de ambities om aan te werken liggen in het verlengde van het 'zijn' van een OZA voor een doelgroep die iets substantieel anders vraagt om in ontwikkeling te komen dan waarop de huidige systemen van onderwijs en zorg ingericht lijken te zijn. De proeftuin is op zoek naar de (randen van de) mogelijkheden die er zijn. De ambitie richt zich enerzijds op het inzichtelijk maken van waar wet- en regelgeving in heeft bedoeld te voorzien voor kinderen, hoe dit zou kunnen en daarbij te illustreren waar(om) dit in de praktijk weerbarstig is. Anderzijds ligt de focus meer praktisch op het zo duurzaam mogelijk maken van dit ontwikkelarrangement.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Constructieve relatie met netwerkpartners

Linawijs heeft haar plek in het netwerk versterkt en heeft verduidelijkt wat haar toegevoegde waarde is. Ze is een gespecialiseerde partner die iets toevoegt in de regio voor haar doelgroep kinderen, met expertise om te delen.

Dit is gerealiseerd door:

- gesprekken blijven aangaan met netwerkpartners als gemeenten en samenwerkingsverbanden (SWV's);
- in een vroeg stadium ontwikkelingen/ambities bespreken, mogelijkheden met elkaar verkennen, de meerwaarde van samenwerken onderzoeken vanuit ieders rol ten behoeve van kind/doelgroep/initiatief, afspraken maken;
- aandacht hebben voor 'taal': Bedoelen we hetzelfde? Hoe help ik jou te begrijpen?;
- aandacht hebben voor/kennis van elkaars 'wereld': Waartoe ben jij er? Met welke context heb je te maken? Welke belangen spelen?

Opbrengst 2: Verbetering in meer duurzame en dekkende bekostiging

Er is een stap gezet richting meer duurzame en dekkende bekostiging. Daarmee is Linawijs er nog niet, maar het is een stap in de goede richting:

- De onderwijsfinanciering van 'thuis' SWV is van TLV laag naar TLV hoog gegaan (conform aanvraag). Bij een ander SWV werd duidelijk dat de criteria voor TLV-toekenning niet matchen met wat nodig is voor benodigde ondersteuning en kon een passende bekostigingsafpraak gemaakt worden.

- De (zakelijke) criteria voor toelating zijn aangescherpt. Ook de bekostiging voor instroom is afdoende geregeld.
- De subsidie vanuit de gemeente is met een jaar verlengd, met de toezegging dat er wordt doorgepraat over een meer duurzame overeenkomst.

Dit is gerealiseerd door:

- de netwerkpartner (hier het SWV) te helpen een juiste keuze te maken of juist te beoordelen:
 - de TLV-aanvraag (of anderszins financiële afspraken) inhoudelijk nauwgezet uitwerken langs de criteria zoals vastgesteld in het ondersteuningsplan van het betreffende SWV;
 - aandacht voor 'dezelfde' taal spreken: verduidelijk eigen taal/jargon naar die van criteria en/of opgaven van het SWV of de gemeentelijke partner; compact en to the point in informatie;
- direct te investeren in (inhoudelijk) contact met het SWV en de gemeente. Wanneer een verkenning met een kind gestart wordt, wordt gelijk contact gezocht met het betreffende SWV en de gemeente en in dat warme contact wordt ook geïnvesteerd. Daarbij moet een inhoudelijk specialist zoals een consulent of toegangsmedewerker betrokken worden bij de fase van toeleiding en toelating. Dit helpt, want:
 - bij aanvang staan de neuzen (meer) dezelfde kant op over het feit dat de betreffende plek de juiste is voor het kind;
 - er wordt gelijk aan een constructieve relatie gebouwd, die helpend is in het vervolgproces wanneer onder andere afspraken ten aanzien van financiering gemaakt moeten worden;
 - het versterkt het begrip en draagvlak voor een OZA dat regelmatig als 'duur' wordt ervaren;
 - het biedt inzicht in wat voor het betreffende SWV en de gemeente belangrijke doelen en criteria zijn, die helpend zijn in TLV-aanvragen of anderszins (financiële) afspraken maken;
- zakelijk kritisch te durven zijn:
 - Waar 'ontmoeten' het inhoudelijke ideaalplaatje en het financiële ideaalplaatje elkaar?
 - Kinderen kunnen starten na overeengekomen (kostendekkende) financiering, bij voorkeur voor een aantal jaren afgesproken.

Opbrengst 3: Verlagen administratielast

Met administratielast bedoelen we alles wat erbij komt kijken om tot goede samenwerking en afspraken te komen voor de start en deelname van een kind bij het OZA en de verantwoording daarover.

- De sleutel voor het verlagen van de administratielast ligt voor een belangrijk deel in de inhoud van en de periode waarover afspraken gemaakt worden met de netwerkpartners. Zie daarvoor opbrengsten 1 en 2.
- Er is een factsheet gemaakt met een overzichtelijke en compacte weergave van Linawijs: waartoe, voor wie, hoe en wat; een hulpmiddel voor (nieuwe) samenwerkingspartners, en het maken van afspraken.
- Verder is een (bescheiden) bijdrage geleverd door het ontwikkelingsaanbod verder uit te werken in fasen. Hoewel bij deze doelgroep elk kind een aanbod op maat nodig heeft en er een lage voorspelbaarheid ligt in de ontwikkelings(stappen), zijn op basis

van opgedane ervaringen en kennis over de doelgroep een aantal fasen gedeut. Deze zijn onder meer bedoeld om inzicht te geven in de (verwachte) ontwikkeling van het kind en in wat dat vraagt. Zo'n geabstraheerde weergave kan functioneel zijn als basis voor het maken van afspraken en voor het daarop verantwoorden.

Youngster en CVO (in plaats van Kleine Prins)

Begeleider: Sipko Biemold

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[Youngster](#) is een jeugdzorgaanbieder uit de regio Apeldoorn. In het najaar van 2020 is Youngster op verzoek van de gemeente Apeldoorn gestart met een kleinschalige 3-milieuvoorziening in Beekbergen. Lokale onderwijspartijen waren (volgens Youngster) niet geïnteresseerd in het verzorgen van onderwijs op locatie in Beekbergen. Bestuurlijk is vervolgens een verbinding tot stand gekomen met de Kleine Prins uit Utrecht. De Kleine Prins was voornemens een nevenvestiging aan te vragen (bij het samenwerkingsverband (SWV) VO Apeldoorn en de gemeente Apeldoorn) op de locatie in Beekbergen.

De voorziening in Beekbergen beoogt een kleinschalige 3-milieuvoorziening te zijn voor jongeren tussen 12 en 18 jaar met ernstige problematiek in het autismespectrum. Vrijwel altijd is het systeem van de jongere niet in staat een veilige en verantwoorde omgeving te bieden. Tevens is van een deel van de jongeren het onderwijstraject vertraagd of op de achtergrond geraakt.

Financiering van de trajecten is voor de jeugdzorgcomponent gebaseerd op een jeugdzorgindicatie voor 3-milieu of een gestapelde indicatie die plaatsing mogelijk maakt. Voor de bekostiging van het onderwijs is een TLV noodzakelijk of een arrangement vanuit het SWV van herkomst.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. een nevenvestiging verwezenlijken van een school op het terrein in Beekbergen;
2. een dagprogramma inrichten waar onderwijs onderdeel van uitmaakt;
3. een integrale samenwerking tot stand brengen tussen jeugdzorg en onderwijs.

Perspectief van de proeftuin

De ambitie van de proeftuin is om een volledig en volwaardig 3-milieuaanbod te hebben, waarin behandeling, vrije tijd en onderwijs, gecombineerd met (beschermd en/of begeleid) wonen op locatie aangeboden worden.

De aanvraag voor een nevenvestiging is inmiddels twee keer afgewezen door het SWV. Daarmee is het voor de komende periode geen optie meer binnen de huidige kaders volwaardig onderwijs op locatie aan de geplaatste jongeren te bieden.

In de ALV van juli 2021 is de aanvraag van de Kleine Prins afgewezen, met als motivatie dat de scholen uit het SWV zelf in staat zijn om een aanbod voor deze groep jongeren te organiseren. In december is een aanvraag door de Zonnehoeck (onderdeel CVO) afgewezen. De motivatie daarvoor is onder andere dat:

- de groep leerlingen grotendeels onderwijs kan volgen op de scholen in het SWV;
- zorg voorliggend is bij een deel van de leerlingen;
- het ministerie van OCW een negatief advies heeft gegeven op de aanvraag;
- de gemeente geen uitbreiding van het aantal onderwijslocaties wil in de regio.

Youngster, CVO en de onderwijsspecialisten hebben nog steeds de intentie om samen te werken rondom Beekbergen. Momenteel zoeken we gezamenlijk binnen de huidige wetgeving naar mogelijkheden voor de betreffende groep leerlingen.

Daarom voeren we nu gesprekken op inhoudelijk en bedrijfsmatig terrein, om een en ander bestendig in te richten. Het idee is dat we toewerken naar een aanvraag voor een experiment zoals die van start gaan in januari 2023.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Een belangrijk doel van de proeftuin was de aanvraag en inrichting van een nevenvestiging van de Kleine Prins in Beekbergen en van daaruit doorbouwen aan een integraal onderwijs/jeugdzorg-programma. In de aanloopfase, voor het project van de proeftuinen, zijn de mogelijkheden daarvoor onvoldoende verkend. Bestuurlijk voelt het SWV Apeldoorn zich onvoldoende betrokken bij de oprichting en noodzaak van de 3-milieuvoorziening in Beekbergen. Daarnaast liggen er in verband met de afwikkeling van de Hoenderloo Groep nog de nodige financiële uitdagingen en bestuurlijke gevoeligheden rondom het aanbieden van de combinatie van residentieel onderwijs en jeugdzorg. Deze veroorzaakt een grote mate van terughoudendheid in toekenningen van nieuwe vestigingen op het gebied van onderwijs. Tevens vormen residentiele leerlingen vanwege de specifieke manier van inschrijving een vrij groot risico voor het SWV waar een 3-milieulocatie is gevestigd. Het in het voorstadium goed doorlopen van de bestuurlijke overlegstructuur had in deze specifieke situatie een hoop duidelijkheid vooraf kunnen brengen. Zeer waarschijnlijk was een andere route en alternatieve wijze van onderwijs aanbieden op locatie kansrijker geweest.

Opbrengst 1: Ondanks de afwijzing en het afhaken van de beoogde onderwijspartner is een nieuwe school (de Zonnehoeck van CVO) bereid om de samenwerking te blijven zoeken. De Zonnehoeck ligt qua aanbod en doelgroep dicht bij de doelgroep van Beekbergen. Een investering in de relatie met de bestuurder van CVO heeft veel mogelijk gemaakt in deze fase. Daarnaast hebben we goed in beeld gebracht wat de meerwaarde voor CVO kan zijn in de samenwerking in brede zin met Youngster. We hebben over de randen van de proeftuin heen gekeken.

Opbrengst 2: De beoogde doelgroep is nu goed in beeld bij het SWV en de gemeente; men ziet de noodzaak voor een gecombineerde aanpak van onderwijs en jeugdzorg. De doelgroep en hun perspectief is consequent als uitgangspunt genomen in alle gesprekken met stakeholders. Daarnaast zijn het belang van de doelgroep en het kunnen bieden van perspectief ook bij de aanvraag voor de nevenvestiging als uitgangspunt genomen. Daarvoor hebben we een gezamenlijke (onderwijs en jeugdzorg) doelgroepbeschrijving gemaakt.

Opbrengst 3: De afwijzing van de nevenvestiging maakt dat we nu gedwongen buiten de kaders zoeken naar een zo passend mogelijke oplossing. Voordeel daarbij is dat leerlingen eerder dan verwacht deelnemen aan onderwijs op een 'normale' school. We normaliseren daarbij zoveel mogelijk. De uitwerking en voorwaarden daarvoor worden in de komende periode uitgewerkt.

Opbrengst 4: De kleinschaligheid van de 3-milieuvoorziening maakt het bijzonder complex voor onderwijs om een inhoudelijk voldragen en volwaardig programma neer te leggen.

Opbrengst 5: Het is in de begeleiding niet gelukt om een nevenvestiging op de locatie in Beekbergen te realiseren. Het proces van aanvraag was al opgestart in november 2020, ruim voor de start van de proeftuinen. Gedurende het proces van aanvraag zijn cruciale stappen overgeslagen, met als gevolg: tweemaal een negatieve reactie op de aanvraag. Het is van groot belang dat tijdens het proces van aanvraag van een nevenvestiging alle partijen (onderwijs en gemeente) tijdig en zorgvuldig worden betrokken.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Nu de nevenvestiging definitief niet mogelijk is, richten Youngster en de Zonnehoek zich op het vormgeven van het onderwijs buiten een nevenvestiging. Formeel kan er geen sprake zijn van onderwijs, maar vormen van ambulante ondersteuning op locatie zijn wel mogelijk. Er is inmiddels:

- een startdocument geschreven waarin verantwoordelijkheden van beide partijen zijn beschreven;
- een (concept)samenwerkingsovereenkomst opgesteld;
- een financiële doorrekening gemaakt van mogelijkheden van (ambulante) onderwijsinzet op locatie in Beekbergen;
- een tweede onderwijspartij aangehaakt (Gentiaan College).

Aandachtspunt: Alle documenten vragen nog meer gedetailleerde uitwerking en vervolgens implementatie. Het doel is om te komen tot een meerjarige samenwerking tussen Youngster, VSO de Zonnehoek en het Gentiaan College, waarbij inhoud en aansluiting bij de doelgroep vooropstaan, maar die ook leunt op een gezonde bedrijfsvoering. Hiervoor staan vervolgoverleggen gepland met inhoudelijke medewerkers, leidinggevend en bestuurders van beide organisaties. Het doel is om een aanvraag voor deelname aan de experimenteerfase voor te bereiden.

Megakids

Begeleider: Ellen Broersma

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

Dagklas [Megakids](#) is een initiatief waarbij onderwijs op een andere locatie (zorg) wordt gegeven.

Megakids is een zorgorganisatie die ontstaan is op het raakvlak van onderwijs en jeugdhulp, gericht op jongeren met een autismespectrumstoornis. Vanouds is er altijd samengewerkt met de VSO Daaf Geluk (Vestiging Gunning op de Daaf Geluk), de school in de regio die gespecialiseerd is in het onderwijs aan deze doelgroep. Uitvallers en thuiszittende leerlingen met autisme die ernstige belemmeringen ondervinden vanuit hun ontwikkelingsproblematiek werden en worden opgevangen en indien mogelijk weer terug begeleid naar school.

Vanaf 2018 werken de gemeente en het samenwerkingsverband (SWV) samen in een pilot. Het zorgproduct 'dagklas' is op grond van wederzijdse afspraken ingekocht. In de pilot is plaats voor acht leerlingen die enkele dagdelen per week op zorglocatie Megakids worden opgevangen. De leerlingen werken aan schoolwerk, aangeleverd door de school van inschrijving; er is altijd sprake van een afgestemd zorgplan en ontwikkelingsperspectiefplan (OPP). De Dagklas Megakids is inmiddels een essentieel onderdeel van het dekkende aanbod in de regio. Gemeenten en SWV werken samen in het ontwikkelen van OZA's conform afspraken die gemaakt zijn in het op overeenstemming gericht overleg (OOGO).

Naast de acht leerlingen die deelnemen aan de proeftuin, bezoeken leerlingen uit de regio de dagklas. De proeftuin richt zich op de pilot dagklas.

De wens van de proeftuin is dat de opgedane kennis en ervaring kunnen bijdragen aan het komen tot aangepaste wet- en regelgeving, onder andere op de hieronder genoemde punten.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. het leerrecht van alle leerlingen erkennen en hun onderwijs financieren, ook als dat op een zorglocatie plaatsvindt en terugkeer naar onderwijs niet in zicht is;
2. de budgetten onderwijs en zorg ontschotten, zodat dit OZA integraal aan leerlingen kan worden toegewezen;
3. inschrijvings- en bekostigingssituatie van de thuiszitters verbeteren. Niet voor alle leerlingen mag de Variawet worden toegepast.

Perspectief van de proeftuin

De proeftuin Megakids is ingebed in het dekkend netwerk van het SWV. Er is een samenwerking tussen de netwerkpartners en er is een route voor toeleiding en toelating. Op dit moment is er een aanbesteding in de gemeente waarbij Megakids als zorgpartner meedoet. Het is niet zeker of Megakids een partner gaat worden. Als dit niet zo is, moeten er vervolgspraken gemaakt worden.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Er is onderzocht welke wettelijke mogelijkheden er zijn om onderwijs aan de zorg in de proeftuin toe te voegen.

Er is een mailwisseling geweest tussen de Inspectie van het Onderwijs en het SWV. In deze mailwisseling heeft het SWV aangegeven waarom de wettelijke mogelijkheden geen oplossing zijn voor de proeftuin.

Het SWV zoekt actief naar manieren om het OZA zo goed mogelijk in te richten en is hierover in dialoog met de Inspectie.

Opbrengst 2: Leerlingen maken gebruik van IVIO en doen hiervoor thuisexamen. In verband met capaciteitsproblemen, ontstaan door corona, kunnen er geen thuisexamens meer aangevraagd worden. Voor de leerlingen is het vanwege hun problematiek niet mogelijk om op een grote, vreemde locatie een centraal examen te maken. In samenwerking met de school zijn er afspraken gemaakt om gezamenlijk examen te doen op de locatie van de proeftuin.

De proeftuin heeft contact gezocht met de examencommissie van DUO om samen na te denken over een oplossing voor de leerlingen. Megakids is een (pilot) examenlocatie geworden. Zo kan examen afgenomen worden bij de leerlingen die anders thuis examen zouden doen.

Aandachtspunten voor in de toekomst

De proeftuin is opgenomen in het dekkend netwerk en er wordt al vanaf 2018 samengewerkt en kennis opgebouwd. Daardoor is er veel kennis aanwezig bij de proeftuin en kent de proeftuin zelf de weg naar de partners om problemen op te lossen.

Aandachtspunt 1: Er is een aanbestedingsproces gaande in de gemeente. Hoe kan een kleine zorgaanbieder meedoen in een ingewikkeld inkooptraject (consortia, twee percelen, ...) en hoe krijgt een OZA een plek in het nieuwe krachtenveld?

Aandachtspunt 2: Er zijn weinig tot geen mogelijkheden voor de doorstroom van de leerlingen van 18+.

Aandachtspunt 3: De wens is overleg met de gemeente over het ontschotten van de budgetten onderwijs en zorg, zodat dit OZA integraal aan leerlingen kan worden toegewezen.

Aandachtspunt 4: Het SWV wil graag deelnemen aan het experiment OZA's en is zich aan het oriënteren op de te nemen stappen.

Klimboom en Amerpoort/Onder één Dak

Begeleider: Peter Hulsen

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

SO-school de [Klimboom](#) heeft twee jaar geleden een speciale leerstroom ontwikkeld voor kinderen met een specifieke hulpvraag en zeer intensieve ondersteuningsbehoeften: de Veldmuis-groep. De kinderen die in de pilot deelnemen aan de zorg-onderwijsgroep zijn kinderen die zijn ingestroomd vanuit de peutergroepen van [Kinderdagcentrum Amerpoort](#). Ze zijn in de leeftijd van 5-7 jaar en hebben een zeer intensieve begeleidingsbehoefte vanuit bijkomende problematieken en een sociaal-emotionele ontwikkeling op peuter/kleuterniveau. Onder voorwaarden kunnen zij mogelijk wel onderwijs volgen. Binnen deze setting staat het ontwikkelperspectief centraal en krijgen kinderen meer kansen om de opstap naar het onderwijs te maken. De opzet is dat de leerlingen binnen twee jaar kunnen instromen naar een reguliere plek voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK). Nadat de pilot is geëvalueerd, kan de bekostiging van onderwijs en zorg worden gecontinueerd. Voor de Klimboom is ook van belang dat, nadat de voorziening structureel wordt, het gebied van waaruit kinderen gebruik kunnen maken van de Veldmuis aansluit op het verzorgingsgebied van de Klimboom.

Kinderdagcentrum Onder één Dak biedt behandeling aan kinderen tussen de 4 en 18 jaar oud. De kinderen hebben een verstandelijke of meervoudige beperking, vaak gecombineerd met een stoornis in het autismespectrum en moeilijk verstaanbaar gedrag. Op het kinderdagcentrum (KDC) wordt intensieve begeleiding en dagbehandeling geboden. Los van de groepen staat de Regenboog; een ruimte waar educatie op maat wordt geboden. Vanuit de visie dat ieder kind recht heeft op onderwijs ontstond in 2017 het plan om (voorbereidende) educatie te integreren in het dagprogramma van kinderen die bij Onder één Dak behandeling en intensieve begeleiding ontvangen, en die de overstap naar school nog niet konden maken, omdat zij een intensievere zorg- of begeleidingsvraag hebben dan waar passend onderwijs op dit moment aan kan beantwoorden. Ook door bepaald gedrag komen zij niet in onderwijs of vallen zij uit binnen onderwijs, terwijl zij hier wel recht op hebben.

De doelgroep van de Regenboog bestaat uit kinderen die geschikt zijn voor ZMLK- of mytylonderwijs, maar die qua sociaal-emotionele ontwikkeling, gedragsproblematiek of zorgbehoefte het aanbod en/of de organisatie op de scholen niet aankunnen. Daaronder zijn ook kinderen die vallen tussen wal en schip van cluster-3- en cluster-4-onderwijs. Het KDC krijgt kinderen aangemeld vanuit het SO, die daar uitvallen op basis van (meestal) gedrag; hun begeleidingsvraag is te intensief. Ook zijn er kinderen die juist voorbereid kunnen worden op een vorm van onderwijs. De kans om nieuwe vaardigheden te leren in een veilige, geborgen setting, maakt dat kinderen zich ontwikkelen in zelfvertrouwen, eigenwaarde en zelfredzaamheid en dat moeilijk verstaanbaar gedrag juist afneemt en zelfbeschikking toeneemt.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. dat na evaluatie van de Veldmuis-groep de pilot een structurele voorziening wordt, waar kinderen uit de brede regio gebruik van kunnen maken. Het doel/de ambitie is dat het gebied van waaruit kinderen gebruik kunnen maken van de Veldmuis gaat aansluiten op het verzorgingsgebied van de Klimboom;
2. dat vanuit de werkzaamheid van de Regenboog voor een aantal kinderen binnen Onder één Dak gekomen kan worden tot een OZA voor kinderen die zich met een passende combinatie van onderwijs, zorg en ontspanning kunnen ontwikkelen, terwijl zij nu nog geen formeel onderwijs genieten.

Perspectief van de proeftuin

Perspectief 1: De pilot van de Veldmuis-groep is geëvalueerd en de Veldmuis wordt een structurele voorziening. Dit traject heeft de Klimboom niet geheel in eigen hand, want het wordt geregisseerd door het samenwerkingsverband (SWV) De Eem. Niettemin is de inschatting dat dit aan het einde van het proeftuinenproject gerealiseerd is. Het gaat meer tijd vragen om het gebied van waaruit kinderen gebruik kunnen maken van de Veldmuis te laten aansluiten op het verzorgingsgebied van de Klimboom.

Perspectief 2: Aan het einde van het proeftuinproject ligt er een kiem voor een plan voor een OZA voor kinderen voor wie duidelijk is dat ze baat hebben bij onderwijs, ondersteund met zorg. De kiem komt voort uit overleg tussen Amerpoort/Onder één Dak, Meerkring/De Klimboom, SWV De Eem en de gemeente Amersfoort en zou in de toekomst tot ontwikkeling kunnen komen.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Duidelijk is geworden dat de Veldmuis-groep een structurele voorziening gaat worden. De proeftuin heeft daar een deeltje aan bijgedragen, doordat de voorziening met de proeftuinstatus op een podium kwam te staan, waardoor ook de vraag naar de continuïteitswaarborg pregnanter werd.

Opbrengst 2: Onder één Dak is al een actieve partner geworden in een netwerk met SO-school De Klimboom, SWV PO De Eem en de gemeente Amersfoort. (Voor de Klimboom was het netwerk al actiever.) In de afgelopen maanden is een actieve overleggroep ontstaan met de genoemde partnerorganisaties, waarin wordt gewerkt aan de voorbereiding van een OZA voor kinderen zoals ze in de context van de Regenboog binnen Onder één Dak bekend zijn.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: Met betrekking tot de continuïteitswaarborg van de Veldmuis blijft een aandachtspunt dat het van het SWV en de gemeente een gedachtesprong vraagt om zich in te leven in hoe praktisch deze vraag vanuit SO De Klimboom is. Er is vraag naar het aansluiten van het gebied van waaruit kinderen gebruik kunnen maken van de Veldmuis op het verzorgingsgebied van de Klimboom. Die vraag bekijken het SWV en de gemeente vanuit hun verantwoordelijkheid voor het eigen werkgebied en gekoppeld aan actuele budgettaire moeilijkheden. Voor de gemeente en het SWV interfereert het feit dat voor kinderen van buiten de regio belangstelling bestaat voor een Amersfoortse voorziening met

de omstandigheden dat kinderen thuis zitten die 'direct' onder de verantwoordelijkheid vallen en dat kinderen uit de stad/regio buiten het SWV om gebruikmaken van voorzieningen buiten de regio. Dat remt de urgentie die het SWV en de gemeente voelen om haast te maken met een nieuwe voorziening. Het belemmert ook dat mogelijk gemaakt wordt dat kinderen van buiten de gemeente/regio naar de Veldmuis komen, als er mogelijk nog kinderen uit de eigen werkgebieden kunnen worden bediend. Mogelijk kunnen deze belemmeringen worden overstegen door bestuurders die verantwoordelijkheid nemen, vanuit het recht op onderwijs van kinderen.

Aandachtspunt 2: In mei moeten de gedachten over een OZA voor kinderen zoals ze in de context van de Regenboog binnen Onder één Dak bekend zijn voldoende zijn gekieemd, om in de samenwerking tussen SWV, gemeente, Amerpoort en Meerkring verder tot uitwerking te kunnen komen, ook nadat de begeleiding stopt.

Alle betrokkenen erkennen het recht op onderwijs van de kinderen bij Onder één Dak die blijken baat te hebben bij educatie. Voor enkele van de partners gelden er overwegingen om nog niet voortvarend aan de slag te gaan met het uitwerken van een OZA. Deze belemmerende factoren zijn de volgende:

- Het SWV ervaart dat zijn financiële mogelijkheden minder ruim zijn dan enkele jaren geleden. Men is terughoudend om een principe-commitment aan te gaan, uit vrees voor de budgettaire consequenties.
- Voor de gemeente speelt dat hernieuwde contractering van de jeugdhulp onzekerheid met zich meebrengt over toekomstige mogelijkheden. Wellicht kan in een volgende stap betrokkenheid van gemeentemedewerkers die op een meer strategisch niveau acteren helpen om tot commitment te komen, daar waar de gemeente uitsprekt het aantal leerplichtonthefvingen verder te willen terugdringen.
- Voor het SWV en de Meerkring, als dat het schoolbestuur zou zijn dat formeel onderwijs kan voorzien in een OZA, speelt dat er niet een voor de hand liggende schoollocatie is waar onderwijs en ontspanning/zorg gescheiden van elkaar kunnen worden georganiseerd. In dit opzicht zou de experimenteerfase ruimte kunnen bieden om een OZA geleidelijk te ontwikkelen. De opzet is namelijk dat in het experiment onderwijs op een andere locatie dan op die van de formele school kan worden geboden. In dit scenario zou de huidige locatie van Onder één Dak in eerste instantie de locatie voor het OZA kunnen zijn. In de komende overleggen wordt geprobeerd rond de proeftuin langs die lijn tot gezamenlijk perspectief en een ontwikkelrichting te komen.
- Voor de gemeente en het SWV spelen ook vragen rond de schaal van een mogelijk OZA en van andere voorzieningen. Voor Amersfoort en ook voor het werkgebied van het SWV is aan de orde dat kinderen thuis zitten, dat kinderen buiten het SWV om gebruikmaken van voorzieningen buiten de regio, en dat – zie het vraagstuk rond de Veldmuis – voor kinderen van buiten de regio belangstelling bestaat voor een Amersfoortse voorziening. Deze grensvraagstukken leiden tot een complexe puzzel, waarbij de gemeente en het SWV zich lijken af te vragen waar te beginnen met het leggen daarvan. Een OZA dat voortbouwt op Onder één Dak zou een verzorgingsgebied moeten hebben dat de gemeente en waarschijnlijk ook het werkgebied van het SWV overstijgt. Dat vraagt overleg, waarvan medio maart nog geen sprake is.

Driestroom

Begeleider: Peter van Osch

Betrokkenen: Johann Peters (Driestroom) en Karin Verberkt (St. Maartenschool)

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. het kind op maat bieden wat nodig is op het gebied van zorgbegeleiding, behandeling, onderwijs en revalidatie om zich optimaal te ontwikkelen;
2. de huidige zorggroep en de onderwijsgroep samenvoegen. Het resultaat is dat er een OZA op maat geboden wordt aan kinderen. Op maat wil zeggen: passend bij het kind, passend op deze locatie, in dit programma, met deze medewerkers en aansluitend bij de vraag van ouders.

Aan het OZA wordt tevens de voorwaarde gesteld dat het doelgericht is en de uitvoering planmatig vormgegeven wordt:

- 'één kind – één plan'-werkwijze, waardoor er duidelijke doelen worden gesteld die in teamverband worden gerealiseerd, passend bij de vraag van het kind en de ouder(s) van het kind;
- een helder concept waarbij de uitgangspunten en werkwijze recht doen aan de visie en de kernwaarden van Driestroom en Punt Speciaal.

De doelgroep van de proeftuin zijn kinderen in de leeftijd tot en met 12 jaar met een ernstig meervoudige beperking (EMB). Over het algemeen gaat het om kinderen die naast ernstige verstandelijke beperkingen ook een ernstige motorische beperking hebben, waardoor ze bijvoorbeeld niet zelfstandig of zonder hulpmiddelen kunnen lopen. De kinderen die wel mobiel zijn hebben andersoortige motorische problemen, bijvoorbeeld contractuurvorming of een algehele achterstand in de motorische ontwikkeling.

Tevens hebben de meesten van hen ernstige zintuiglijke beperkingen, waarbij ook de prikkelverwerking in de hersenen kan zijn beschadigd. Niet alleen het zien en het horen, maar ook de tast, het evenwichtsgevoel, reuk en smaak kunnen afwezig zijn of anders functioneren. Ook de mate van alertheid kan erg wisselend zijn.

Perspectief van de proeftuin

De groep [Bloesem van de Driestroom](#) heeft een eigen klaslokaal op de St. Maartenschool en is sinds de zomer van 2020 een goede buur van de onderwijsgroep Lavendel. Beide ruimten zijn van elkaar gescheiden door een schuifdeur, waardoor het eenvoudig is om te wisselen van de klas naar de zorggroep en vice versa. De afgelopen jaren hebben ze elkaar beter leren kennen. Beide partijen zouden graag meer uitwisseling willen, maar dit is helaas gezien corona niet in elke situatie mogelijk. Corona trekt sowieso een sterke wissel op de tijd van de managers van beide teams, waardoor tijd voor het project in de knel komt. Daarnaast is door de wisseling van teamleider bij de Driestroom vertraging opgetreden. Er ligt al wel een goede basis om verder en nauwer samen te werken. Het samen naast elkaar in hetzelfde gebouw zitten biedt volop kansen.

Begin dit jaar, 2022, is een herstart gemaakt met het verder inhoudelijk verkennen van de mogelijkheden om samen te werken: wat kan Lavendel aan onderwijs bieden aan de

kinderen die bij Bloesem dagbehandeling krijgen en welke kinderen zouden op termijn de overgang kunnen maken naar meer of volledig onderwijs? Die vraag kan ook andersom gesteld worden: wat kan Bloesem betekenen voor de kinderen die onderwijs en behandeling krijgen op Lavendel?

Ze staan aan het begin van de ontwikkelijn en moeten na deze fase de structuur van het project vormgeven, zodat het project niet afhankelijk is van individuele medewerkers. De bekostiging zal ook afgesproken moeten worden. Het is een gegeven dat het samenwerkingsverband (SWV) Stromenland geld tekortkomt. Er zijn relatief veel leerlingen in het speciaal onderwijs, mede omdat er twee grotere internaten in de regio zijn met speciaal onderwijs.

Ter voorbereiding op de presentatie van de proeftuin aan de stakeholders en het bezoek van het ministerie is het doel van het project aangescherpt en beschreven vanuit het perspectief van het kind.

Wij willen dat kinderen zich binnen hun kunnen optimaal ontwikkelen en ontplooien; betekenisvolle relaties aan kunnen gaan, met zoveel mogelijk regie over hun eigen leven. In een stimulerende omgeving zijn de kinderen op hun niveau in staat zich te ontwikkelen. Het leert kinderen om (meer) in contact te komen met hun omgeving, met andere kinderen. Ze worden gestimuleerd om dingen vast te pakken, aan te wijzen en om zelf keuzes te maken. Het draagt bij aan de kwaliteit van leven van het kind.

De kinderen ontwikkelen zich het best als het niveau van alertheid optimaal is, niet te laag en niet te hoog. We spreken bij de juiste alertheid over het klikmoment. Door op dit momentum het kind de juist stimulans aan te bieden, is ontwikkelen mogelijk. In de zorg en het onderwijs in de proeftuin wordt bekeken op welke manier het alertheidsniveau van het kind geoptimaliseerd kan worden. Hoe vaker of langer het kind het momentum kan vasthouden, hoe meer stimulans gegeven kan worden. Hierdoor wordt het kind langer, meer en vaker in de ontwikkeling gestimuleerd.

De Maartensschool heeft de keus gemaakt om net als de Driestroom te werken met de LACCS-methode (Lichamelijk welzijn/Alertheid/Contact/Communicatie/Stimulerende tijdsbesteding). Het maakt dat de onderwijs en zorglijn nog beter op elkaar aangesloten kan worden. Daarnaast zullen ook op bestuurlijk niveau afspraken gemaakt moeten worden. Het is de planning dat het laatste in juni 2022 plaatsvindt.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Het beschrijven van de doelgroep vanuit de leefwereld van het kind heeft geholpen om duidelijker te maken wat de proeftuin de kinderen wil bieden (beschrijven van de *why*). Het heeft het onderling begrip vergroot en helpt ook om aan de stakeholders uit te leggen wat de opbrengst voor kinderen is. Ook was het goed om vanuit het kindperspectief na te denken over de werkwijze en deze te beschrijven; te benoemen wat optimaal moet zijn bij kinderen en hun omgeving om hun alertheid te kunnen verhogen en hen te stimuleren om zich te ontwikkelen. Het verhoogt de transparantie over de werkwijze en maakt het verhaal van de proeftuin sterker.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Het bezoek van het ministerie in april is uitgesteld naar juli 2022, omdat er griep was bij de kinderen en de medewerkers. Daarnaast wordt een afspraak gemaakt met de gemeente en het SWV.

De proeftuin is zich aan het oriënteren op deelname aan de experimenteerregel die begin januari 2023 voor een periode van vijf jaar zal lopen. Hiervoor moet een projectplan opgesteld worden en met het SWV moet worden besproken of het SWV instemt met een experiment. Met de proeftuin wordt hiervoor nog een planning opgesteld.

De Ezelsbrug

Begeleider: Sipko Biemold

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[Praktijk de Ezelsbrug](#) bedient kinderen die buiten het onderwijs zijn geraakt of dreigen daarbuiten te vallen. De Ezelsbrug is een zorginstelling, maar zet onderwijsactiviteiten in als middel om kinderen en jongeren weer blij te maken. Ze verzorgt zorg en onderwijs op maat in een kleine, beschermde setting. Er kan gewerkt worden aan vaak complexe problematiek door middel van de inzet van onderwijs, behandeling en/of gezinsbegeleiding. Dieren (honden, paarden en een poes) maken deel uit van het team. Samen met het kind, de ouder(s) of verzorger(s), de school en het zorgteam gaat men op zoek naar perspectief. Het kind staat daarbij centraal. Strikt genomen is er in het aanbod geen sprake van onderwijs, maar van aan onderwijs flankerende activiteiten vanuit (vaak) het jeugdzorgbudget. Wel heeft de Ezelsbrug bevoegde docenten in dienst.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. officiële erkenning verwerven voor het onderwijs zoals dat gegeven wordt op de Ezelsbrug of andere zorgboerderijen;
2. resultaten valideren/vergelijken/bestendigen, door bijvoorbeeld Cito of een andere externe partij, naast de eigen toetsing. Een niet-onderwijsorganisatie heeft geen toegang tot bijvoorbeeld Cito;
3. meer mogelijkheden krijgen voor fasering van trajecten van leerlingen, vanuit gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid. De jeugdhulpindicaties geven hiervoor weinig tot geen ruimte;
4. sluitende afspraken hebben over vervoer van leerlingen naar de Ezelsbrug. Een deel van de gemeenten is terughoudend in het faciliteren van leerlingenvervoer naar zorgboerderijen, dus ook naar de Ezelsbrug.

Perspectief van de proeftuin

Feitelijk is bij de Ezelsbrug geen sprake van een OZA. Een duurzame verbinding met een onderwijsinstelling is niet aanwezig. De eigenaren van de Ezelsbrug hebben ook altijd aangegeven geen intensieve samenwerking met een onderwijsinstelling aan te willen gaan. Op locatie wordt geen officieel erkend onderwijs aangeboden. Wel wordt er indien mogelijk met scholen de samenwerking aangegaan rondom het traject van een leerling. Het perspectief voor de Ezelsbrug is daarmee wat onduidelijk. Het gemeentelijk overleg (OOGO) is momenteel niet in positie en de samenwerkingsverbanden (SWV's) maken een terugtrekkende beweging als het gaat om plaatsingen op voorzieningen als de Ezelsbrug. Men heeft daarvoor andere alternatieven als lokale lesplaatsen ingericht. De Ezelsbrug wordt door de SWV's niet gezien als onderdeel van het dekkende aanbod van passend onderwijs. Dat maakt de huidige positionering complex en lastig.

In het afgelopen jaar zijn verkennende gesprekken gevoerd met mogelijke onderwijssamenwerkingspartners, waarbij het niet helpend was dat de Ezelsbrug in de beeldvorming is weggezet als (echte) zorgboerderij. Feitelijk doet dit geen recht aan het aanbod van de Ezelsbrug en aan welke bijdrage deze zorginstelling kan leveren aan de ontwikkeling van een leerling/kind. Mede door de beeldvorming komt het gesprek over hoe

om te gaan met een kleinschalige voorziening als aanvulling op het regionale aanbod niet goed van de grond, en blijft het zoeken naar positionering en erkenning voor het aanbod.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Het aanbod van de Ezelsbrug lijkt zich momenteel moeizaam te verhouden tot de dynamiek van de omgeving. De SWV's kijken, vanuit de historie, met de nodige scepsis naar het aanbod en de werkwijze van de Ezelsbrug. Complex in de uitvoering van het aanbod is dat leerlingen in een laat stadium worden geplaatst, maar dat vervolgens wordt verwacht dat het aanbod bij de Ezelsbrug kort duurt en direct een herplaatsing in onderwijs als opbrengst heeft. Er is vanuit de financiering van jeugdhulp vrijwel geen overbrugging mogelijk tijdens een herplaatsing vanuit de Ezelsbrug terug naar het onderwijs. De wijze waarop het huidige aanbod van de Ezelsbrug in de markt is en wordt gezet, wekt de nodige wrevel op bij de onderwijsregio en het SWV passend onderwijs.

Opbrengst 1: Positionering en meerwaarde

Vanuit de huidige positionering zijn we door middel van gesprekken de beeldvorming aan het bijstellen en opbrengsten in beeld aan het brengen. Vooraf goed afspreken en vastleggen wat een traject of aanbod beoogt op te brengen is daarbij onontbeerlijk. Wat is daarnaast de doelgroep die baat heeft bij het aanbod van de Ezelsbrug? Positionering van het aanbod is een belangrijk aandachtspunt bij de doorontwikkeling van de Ezelsbrug.

Opbrengst 2: Opbrengsten uit de leerreviews

Deze komen moeizaam tot stand. Vaak ontbreekt het overzicht van wie wat heeft gedaan tijdens een traject. Het doel was om door middel van leerreviews opbrengsten van trajecten in jeugdzorg en onderwijs in kaart te brengen. Deze werden door betrokkenen (ouders en leerlingen) als erg intensief ervaren.

Opbrengst 3: Verbinding met het lokale en regionale veld

Vanuit de positie van stand-alone-jeugdzorgaanbieder is gezocht naar de verbinding met het omliggende onderwijsveld. De gesprekken zijn constructief, maar hebben tot op heden nog geen concrete opbrengst of een duurzame samenwerking opgeleverd.

Het werkbezoek van drie medewerkers van OCW aan de Ezelsbrug was een geslaagde activiteit. Samen met de bij het bezoek betrokken ketenpartners is praktisch beleefd hoe het aanbod eruitziet en welke bijdrage dit kan leveren aan de ontwikkeling van een kind. De hoop is dat de bijeenkomst gaat bijdragen aan een positievere beeldvorming over het aanbod van de Ezelsbrug.

Natuurkr8

Begeleider: Maryse Schuijt

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[Natuurkr8](#) is een onderwijszorgboerderij waar maatwerktrajecten voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 13 jaar worden aangeboden, in de vorm van leer- en gedragsarrangement KR8. Het uitgangspunt is terugkeer naar onderwijs en elk kind blijft ingeschreven op school. Er is direct contact met school, die verantwoordelijk blijft voor het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP). De aangemelde kinderen hebben vaak een combinatie van leer- en gedragsproblemen of een stoornis, en zijn overprikkeld. Dit zorgt voor hevig externaliserend of internaliserend gedrag. De kinderen komen bij Natuurkr8 met een zeer grote zorgbehoefte en zijn uitgevallen of dreigen uit te vallen in het onderwijs. De kinderen hebben stabiliteit, rust en een veilige omgeving nodig om tot leren en ontwikkeling te kunnen komen. De zorg wordt gecombineerd met onderwijs aan maximaal zes kinderen per dag. Natuurkr8 is gespecialiseerd in de aanpak van kinderen met autisme en tevens licentiehouders van 'Geef me de 5'.

Natuurkr8 is aangesloten bij [coöperatie Boer en Zorg](#). Daarnaast werkt Natuurkr8 structureel aan deskundigheidsbevordering van het team. De financiering verloopt via zorg in natura (ZIN). Daarnaast maken de school, het samenwerkingsverband (SWV) en de desbetreffende gemeente van het kind afspraken met betrekking tot cofinanciering. De financiën worden bij de start geregeld en vastgelegd met alle betrokken partijen en waar nodig ondertekend. Bij de evaluatiemomenten van het OPP en het begeleidingsplan vanuit het leer- en gedragsarrangement Kr8 worden altijd de school, de gemeente, jeugdzorg, ouders en leerplichtambtenaar betrokken. Er wordt intensief en constructief samengewerkt met de onderwijsconsulent en alle andere partners. Aan de start van het project lagen er zowel vragen over wet- en regelgeving, over het bieden van onderwijs op een andere locatie als over financiën voor onderwijs.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. onderwijs blijven bieden op Natuurkr8. In samenwerking met alle partijen worden afspraken op casusniveau gemaakt ten aanzien van de financiën, het behandelplan en de onderwijsdoelen in het OPP en die worden vastgelegd. Waar relevant wordt de Variawet ingezet. School blijft eindverantwoordelijk voor het OPP;
2. een duurzaam OZA inrichten, waarbij de gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs en zorg in samenwerking met de gemeente Oldebroek en een schoolbestuur vastgelegd en geborgd is. Met de gemeenten Nunspeet en Zwolle bestaat een succesvolle samenwerking tussen functionarissen, waaruit een aantal maatwerktrajecten zijn voortgekomen. Een streven is om afspraken ten aanzien van maatwerktrajecten vast te leggen en te borgen. Natuurkr8 wordt gezien als onderdeel van het dekkend aanbod, en omringende scholen, gemeenten en SWV's erkennen Natuurkr8 als een aanbieder van behandeling en begeleiding voor kinderen die uitvallen of dreigen uit te vallen uit het onderwijs. Het is duidelijk waar Natuurkr8 voor staat, welke expertise ze heeft, voor welke doelgroep ze er is en wat ze kan betekenen voor deze doelgroep.

Perspectief van de proeftuin

Aan de start van het project was het doel en uitgangspunt om aan de slag te gaan met de uitvoeringsvraagstukken en knelpunten binnen de huidige werkwijze. Knelpunten zijn het bieden van onderwijs op een zorglocatie, de financiën en ook het zoeken naar een gedeeltelijke verantwoordelijkheid tussen onderwijs en gemeente voor het inzetten van jeugdhulp naast onderwijs. Natuurkr8 geeft aan dat de beeldvorming rondom een zorgboerderij als 'negatief' wordt ervaren en dat het moeilijk is om kinderen te plaatsen in het v(s)o.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Aan het begin van het project zijn het team van Natuurkr8 en de begeleider bij elkaar gekomen om samen te brainstormen over de huidige knelpunten, de uitdagingen en om samen te zoeken naar mogelijke oplossingen. De mogelijkheid om nevenvestiging te worden van een onderwijslocatie is niet passend voor deze specifieke doelgroep, de omvang (maximaal vijf à zes kinderen) en de huidige werkwijze. De Variawet is opnieuw verkend en is gedeeltelijk toereikend. Waar mogelijk wordt deze vaker toegepast.

Uit de gesprekken en samenwerkingen zijn de volgende opbrengsten voortgekomen:

Opbrengst 1: Verbinding

De kracht die voorafgaat aan een samenwerking is de verbinding. De begeleider heeft hier een grote rol in gespeeld. Het is als onderwijszorgboerderij niet makkelijk om overal 'aan tafel' te komen en daarnaast te investeren in de relatie, zowel in toon als timing. Er zijn diverse gesprekken gevoerd met een aantal scholen, onderwijsconsulenten, welzijnsorganisatie MeerInzicht, coöperatie Boer en Zorg, verschillende ouders, gemeente Oldebroek, gemeente Nunspeet en SWV 2305. Natuurkr8 ging er aan de start van dit project van uit dat 'men' weet wat Natuurkr8 doet en aanbiedt. De rol van de begeleider was toen helpend, doordat zij door verschillende brillen en vanuit de verschillende rollen van de diverse samenwerkingspartners kon kijken en als *critical friend* fungeerde. Natuurkr8 wordt als serieus onderdeel gezien van het dekkend aanbod. De toegevoegde waarde van Natuurkr8 is herkenbaar en wordt steeds vaker door de ander erkend.

Belemmerende factor: Natuurkr8 gaf aan de start van het project aan volgens de huidige werkwijze en op de huidige plek te willen blijven werken. Er ging veel tijd gemoeid met het uitleggen van de noodzaak en het belang van samenwerking met alle netwerkpartners.

Bijdragende factor: Om de verbinding vast te houden is het van belang dat de gesprekken over samenwerking worden voortgezet en dat afspraken worden vastgelegd. Om structureel samen te werken met een SWV en schoolbestuur en te waarborgen dat de behandeling, begeleiding en het onderwijs van de leerlingen correct worden ingericht, zijn afspraken nodig. De experimenteerfase zou een mogelijkheid kunnen bieden voor afspraken met meer ruimte voor leerlingen dan de geldende wetgeving biedt. Een schoolbestuur en een SWV willen met Natuurkr8 samenwerken. Natuurkr8 staat hier heel positief in! Met de gemeente Oldebroek bestaat een relatie rond casuïstiek, waarbij Oldebroek zoekt naar de verantwoordelijkheidsverdeling tussen onderwijs en gemeente. Een eis voor deelname aan de experimenteerfase zou zijn dat het schoolbestuur de aanvraag voor deelname op zich neemt, en dat de gemeente die mede ondertekent.

Opbrengst 2: Samenwerking met partners

Met verschillende partijen (scholen, gemeenten) zijn samen met de begeleider verkennende gesprekken gevoerd om tot betere samenwerking te komen op het gebied van OZA's en om samen te zoeken naar gedeelde verantwoordelijkheid. De goede samenwerking in Nunspeet wordt voortgezet. Met gemeente Oldebroek, SWV 2305 en een school is een verkennend gesprek gevoerd. Dit leidt tot een vervolg, waarin SWV 2305 en de school duidelijk gaan maken wat Natuurkr8 kan bieden, in aanvulling op ondersteuning vanuit het SWV. De onafhankelijke en neutrale rol van de begeleider is hierin helpend geweest en ook in het toewerken naar (waar mogelijk duurzame) afspraken.

Belemmerende factor: Natuurkr8 is afhankelijk van de schoolbesturen, het SWV en de gemeente Oldebroek. In het verleden is een oorspronkelijk plan met besturen niet van de grond gekomen. Hierdoor kan ze geen initiatief nemen in het OZA. Duurzame afspraken tussen de onderwijssector (SWV en schoolbesturen) en gemeenten over inzet van aanvullende begeleiding/behandeling naast onderwijsondersteuning vragen overleg en overeenstemming tussen schoolbesturen/SWV en gemeente. De begeleider kan die stimuleren, maar Natuurkr8 kan daarin niet of nauwelijks initiatief nemen of coördineren. Feitelijk moet Natuurkr8 vooral afwachten in welke gevallen haar gevraagd wordt een leerling te behandelen.

Bijdragende factor: Natuurkr8 heeft een actieve ambassadeur in de persoon van de directeur van basisschool De Rank. Deze heeft – namens het schoolbestuur – een aanjagende rol gespeeld in het beleggen van een overleg met het SWV en de gemeente over de noodzaak van afspraken over de inzet van jeugdhulp. De directeur benoemt ook de effectiviteit van die behandeling bij Natuurkr8 voor een aantal leerlingen.

Opbrengst 3: Maatschappelijk rendement

Voor Natuurkr8 was het leren kennen van de verschillende rollen en belangen van diverse partijen een eye-opener voor een structurele samenwerking. Ook was het van belang dat het maatschappelijk rendement werd benoemd van een periode bij Natuurkr8 voor kinderen, die daarmee en daarna hun onderwijsloopbaan afmaken. Hierin heeft de begeleider als *critical friend* een rol gespeeld, zowel in de 'know-how' als in de gesprekken met samenwerkingspartners.

Bijdragende factor: Natuurkr8 is persona's gaan ontwikkelen om voor elke partij beter te duiden op welke wijze haar begeleiding voor de betrokken kinderen meerwaarde biedt, wat er nodig is voor deze groep kinderen én wat het maatschappelijk rendement is. Dit is helpend in de gesprekken met samenwerkingspartners.

Opbrengst 4: Kennis en netwerkuitbreiding

Door de kennisdelingssessies en individuele gesprekken met de begeleider is er kennis opgedaan over de kaders voor formeel onderwijs, wet- en regelgeving en ook over het denken en praten in termen van maatschappelijk rendement. Deze kennis is helpend voor Natuurkr8, zowel in de gesprekken als in de verbinding en relatie met samenwerkingspartners.

Bijdragende factor: Via de begeleider kwam Natuurkr8 in aanraking met het initiatievencollectief. Dat is een plek waar ze veel herkenning vindt en handen ineen kan

slaan voor de doelgroep waarmee ze werkt. Daarnaast zijn de proeftuinen onderling met elkaar in contact gebracht, wat maakt dat er van en met elkaar kan worden geleerd en gedeeld.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: voortzetten cyclische gesprekken met samenwerkingspartners.

Aandachtspunt 2: werken aan samenwerking met reguliere vo-scholen, in het licht van de overstap van po naar vo.

Aandachtspunt 3: persona's verder ontwikkelen, mede als manier om in de gesprekken met scholen en gemeenten de toegevoegde waarde van Natuurkr8 te verduidelijken.

Aandachtspunt 4: mogelijkheid tot deelname aan de experimenteerregeling onderzoeken in samenwerking met SO/VSO de Twijn.

CityKids Capelle a/d IJssel

Begeleider: Maryse Schuijt

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[CityKids De Componist](#) in Capelle aan den IJssel is een medisch kinderdagcentrum met een ontwikkelcentrum voor kinderen van 0 - 7 jaar, verdeeld over verschillende klimaatgroepen. De kinderen in de schoolvoorbereidende groep en de structuurgroep komen in aanmerking voor het leerrechttraject. Zij hebben een ontwikkelingsachterstand, taal-spraakachterstand, verstandelijke beperking en/of stoornis in het autismespectrum. De behandeling is gericht op het stimuleren en bevorderen van de ontwikkeling, het bieden van duidelijkheid en structuur, het mogelijk verklaren van waar de ontwikkelingsachterstand door ontstaan is en het onderzoeken van een (mogelijk) schoolperspectief. In een zorg- en behandelplan worden de behandeldoelen omschreven en de vordering van kinderen bijgehouden. De kinderen bij CityKids worden geplaatst op basis van een Jeugdwetindicatie. De zorg wordt geleverd door middel van zorg in natura (ZIN) of een pgb. De onderwijsuren worden gefinancierd vanuit het leerrechttraject van het samenwerkingsverband (SWV) PPO a/d IJssel. Volgend schooljaar worden de Rotterdamse kinderen gefinancierd door SWV PPO Rotterdam.

De vraagstukken bij CityKids waren bij aanvang van het project op verschillende niveaus, namelijk op het gebied van wet- en regelgeving, de samenwerkingspartners en binnen de proeftuin zelf. Er was niet duidelijk of de term onderwijs gebruikt mocht worden, evenals met welke partners er op welke wijze samengewerkt kan worden. Er waren vragen over de inhoud, het proces en de financiën voor de pilot van het leerrechttraject en de uitvoering hiervan in de praktijk. Tegelijkertijd was het voor CityKids een zoektocht naar in hoeverre je spreekt van onderwijs en/of voorbereidend leren voor deze doelgroep en in hoeverre je onderwijsdoelen kunt meenemen, dan wel bijhouden in een behandelplan.

CityKids wil onderwijs, dan wel voorbereidend leren, bieden aan elk kind vanaf 4 jaar met een perspectief op een vorm van onderwijs. **Doelen/ambities** van de proeftuin zijn:

1. CityKids heeft zicht op de benodigde schoolse vaardigheden van de verschillende onderwijsvormen, heeft dit verwerkt in het aanbod en bevordert een kansrijke doorstroming naar een passende onderwijsplek.
2. De pedagogen hebben voldoende kennis over het aanleren van voorschoolse en didactische vaardigheden.
3. CityKids heeft concrete samenwerkingsafspraken met SWV PPO a/d IJssel voor het leerrechttraject op inhoud en proces. Daarnaast zijn er duurzame afspraken gemaakt wat betreft de financiering.
4. CityKids heeft een goede samenwerking met SWV PPO Rotterdam en er zijn afspraken gemaakt over de financiering van Rotterdamse kinderen in het leerrechttraject.

Perspectief van de proeftuin

Het perspectief aan de start van het project van CityKids was om elk kind met leerpotentieel en mogelijk uitstroom naar onderwijs, voorbereidend leren/onderwijs te kunnen bieden in samenwerking met verschillende samenwerkingspartners. Zorg blijft voorliggend voor deze doelgroep, waar ook de meeste aandacht naartoe gaat. CityKids zoekt naar een duurzame

oplossing, een helder onderliggend plan ten aanzien van het leerrechttraject en duidelijke financieringsafspraken met de samenwerkingspartners. Daarnaast zoekt de proeftuin naar betrokkenheid van de partijen en draagvlak ten aanzien van het plan. Hier is de rol van de begeleider van belang.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

CityKids heeft veel geleerd van de leerrechtspilot in combinatie met het proeftuinproject. De gezamenlijke intentie 'ieder kind heeft recht op onderwijs' is bekrachtigd in het samenwerkingsconvenant. De uitdaging zat in de uitwerking van de vormgeving van het onderwijsaanbod en de afspraken hierover. De begeleider speelde een rol om vanuit een gezamenlijk vertrekpunt en een gedeelde visie stappen te zetten. Het door BMC ontwikkelde Stappenplan OZA geeft CityKids handvatten om een duurzaam OZA op te bouwen. De begeleider heeft gesprekken geïnitieerd met SWV PPO Rotterdam en SWV PPO a/d IJssel. De contacten geven aan dat het geven van onderwijs aan deze doelgroep een breed gedragen ambitie is en dat er op allerlei terreinen vormgegeven en geëxperimenteerd wordt om voorbereidend leren te gaan bieden aan kinderen met een grote zorgbehoefte.

CityKids geeft aan dat de begeleiding van de begeleider op inhoud én proces noodzakelijk was in dit project OZA, omdat het onderwijs ver van CityKids afstaat en op het snijvlak van zorg en onderwijs nog veel onduidelijk was. De 'know-how' op het snijvlak van onderwijs en jeugd is enorm vergroot, evenals de kennis om de meerwaarde van het leerrechttraject bij CityKids over het voetlicht te brengen. Door de kennisdeling met alle proeftuinen heeft CityKids het gevoel een onderdeel te zijn van een groter geheel, waarin CityKids zelf een klein plekje vervult. De proeftuinen en de begeleiding hebben het bewustzijn van een goede samenwerking met alle partners en het belang van onderwijs voor deze doelgroep bij CityKids vergroot. Ondanks de complexiteit, de kleine stapjes en de tijd die het vraagt, wil CityKids zich inzetten voor een duurzaam OZA. Het is inzichtelijk geworden welke rol CityKids speelt in deze maatschappelijke uitdaging.

De interne werkdruk, wisseling van collega's en de coronaomstandigheden waren belemmerende factoren tijdens dit project. Daarnaast geeft CityKids aan dat er veel tijd gemoeid gaat met een OZA, terwijl de zorg voorliggend is bij CityKids. Dit was tijdens het project, met alle hierboven genoemde factoren, steeds opnieuw een uitdaging.

Naast de hierboven genoemde opbrengst zijn er een aantal inhoudelijk opbrengsten te formuleren:

Opbrengst 1 (horend bij doel 1): CityKids heeft zicht op de benodigde schoolse vaardigheden van de verschillende onderwijsvormen, heeft dit verwerkt in het aanbod en bevordert een kansrijke doorstroming naar een passende onderwijsplek.

Het behandel aanbod en de inrichting van de omgeving zijn door het leerrechttraject verfijnd in samenwerking met SWV PPO a/d IJssel en de leerkracht. Door de nauwe samenwerking met dit SWV en zicht op benodigde vaardigheden die kinderen nodig hebben voor een overstap naar school, wordt een kansrijke doorstroom bevorderd. Er ontstaat een doorgaande lijn naar het po. De begeleider heeft de aanzet gedaan tot samenwerking met de cluster-3-scholen in de omgeving en het belang onderstreept van de verbinding en het leren begrijpen van elkaars taal. In overleg met SWV PPO Rotterdam zijn er stappen gezet om een bijeenkomst met cluster-3-scholen en CityKids te organiseren, met als doel elkaar te leren kennen, verbinding te zoeken én nog meer zicht te krijgen op de benodigde schoolse vaardigheden. Door de verbinding met SWV PPO Rotterdam komen er directe contacten met scholen en kennisuitwisseling. De afstand tussen scholen en CityKids wordt verkleind. In mei waren er diverse informatiebijeenkomsten van cluster-3- en -4-scholen, waarin zij hun expertise deelden en spraken over de benodigde leervoorwaarden voor een goede start. Doordat CityKids een plek heeft in het dekkend aanbod, zoeken scholen CityKids op en komen er meerdere mogelijkheden om met scholen samen te werken.

Opbrengst 2 (horend bij doel 2): De pedagogen hebben voldoende kennis over het aanleren van voorschoolse en didactische vaardigheden.

Door diverse interne overleggen, met aanwezigheid van de begeleider, is de rol van de pedagoog en leerkracht duidelijker en zijn verwachtingen naar elkaar uitgesproken. Hierdoor kan constructief worden samengewerkt en is het mogelijk om met en van elkaar te leren. De rol van de begeleider zat in het doorvragen in de manier van samenwerken, elkaars taal leren begrijpen, het proces en op de inhoud. Waar passend gaf de begeleider ook feedback. Er ontstaat kennisdeling tussen de pedagoog en de leerkracht. De kennis van de pedagogen wordt verbreed ten aanzien van didactiek en het aanleren van schoolse vaardigheden. Tevens is dit onderdeel geworden van het plan in het leerrechttraject.

Opbrengst 3 (horend bij doel 3): CityKids heeft concrete samenwerkingsafspraken met SWV PPO a/d IJssel voor het leerrechttraject op inhoud en proces. Daarnaast zijn er duurzame afspraken gemaakt wat betreft de financiering.

Het initiëren van gesprekken, het begeleiden van het gesprek en de neutrale en onafhankelijke rol van de begeleider hebben geleid tot een gezamenlijk vertrekpunt en een gedeelde visie. Vanuit ieders rol/taak is duidelijk wat het leerrechttraject oplevert voor de verschillende partijen. Dit was nodig om opnieuw een plan te schrijven. De rol van de begeleider als critical friend is helpend geweest ten aanzien van het kaderen en het concretiseren van het aanbod voor de doelgroep. Tegelijkertijd is het ook helpend voor CityKids om op deze wijze 'aan tafel te komen' met de diverse netwerkpartners, met hierin ondersteuning op proces en inhoud. De doelgroep is afgebakend en het perspectief voor deze kinderen is helder geformuleerd. CityKids neemt tevens deel aan de stuurgroep OZA vanuit SWV PPO a/d IJssel. Er zijn afspraken gemaakt ten aanzien van de financiering. Dit is echter nog niet voor de lange termijn. Dit vraagt om participatie van meerdere samenwerkingspartners en daarnaast zal er een verschuiving optreden in het mandaat op het gebied van de financiering van het leerrechttraject. CityKids blijft hierin afhankelijk van het SWV. Dat maakt het plan nu nog kwetsbaar.

Opbrengst 4 (horend bij doel 4): CityKids heeft een goede samenwerking met SWV PPO Rotterdam en er zijn afspraken gemaakt over de financiering van Rotterdamse kinderen in het leerrechttraject.

De begeleider heeft een verbindende rol gespeeld in het contact met SWV PPO Rotterdam én op procesniveau afspraken uitgezet, waardoor er een nauwe samenwerking is ontstaan. De rol van de begeleider zat hierbij in gesprekken initiëren, belangen en rollen van beide partijen helder maken en zoeken naar het gezamenlijke vertrekpunt. Veranderingen in de organisatie van het SWV PPO Rotterdam zijn ook gaande. Zo is er een vaste contactpersoon aangesteld, wat CityKids enorm helpt om te zorgen voor een goede overstap naar school. Waar er eerst geen mogelijkheden leken te zijn voor financiering, blijkt nu dat er met een goede samenwerking en een helder plan toch financiële middelen zijn voor de Rotterdamse kinderen in het leerrechttraject voor dit schooljaar. Er is nu een korte lijn tussen SWV PPO Rotterdam en de gemeente Rotterdam.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: vastleggen van de (financiële) afspraken van het leerrechttraject met de directeur-bestuurder van SWV PPO a/d IJssel. Daarnaast is het wenselijk om te onderzoeken of er een leerkracht vanuit een schoolbestuur kan worden ingehuurd.

Aandachtspunt 2: afspraken met SWV PPO Rotterdam structureel voortzetten en zoeken naar een duurzame financiering van kinderen in het leerrechttraject

Aandachtspunt 3: onderzoeken of het mogelijk is om te komen tot een gezamenlijk aanbod van zorg en onderwijs met een so-school in samenwerking met SWV PPO a/d IJssel

Aandachtspunt 4: onderzoeken of het model van het huidige leerrechttraject ook toepasbaar is in andere gemeenten.

Praktijk de Regenboog

Begeleider: Maryse Schuijt

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[De Regenboog](#) is een zorginstelling die tevens OZA's aanbiedt. De Regenboog werkt met kinderen vanaf 6 jaar tot maximaal 18 jaar die binnen onderwijs en/of zorg zijn uitgevallen. De doelgroep omvat met name kinderen uit cluster 4 en ggz-dagbehandeling met een gemiddeld tot hoger begaafd intelligentieprofiel en een discrepantie ten aanzien van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Een groot deel van deze doelgroep heeft veel negatieve ervaringen gehad in zorg/onderwijs, is uitgevallen, heeft verschillende gedragsproblemen en/of stoornissen en heeft heel specifieke zorg- en onderwijsbehoeften. De kinderen bij de Regenboog zijn deels ingeschreven, deels uitgeschreven en/of ontheven van de leerplicht. Bij de Regenboog wordt er een behandelplan en een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opgesteld, in samenwerking met hen die op dat moment betrokken zijn. Hierin staan zowel de zorg- als de onderwijsdoelen beschreven. Het perspectief is altijd terugkeer naar school. Een deel van de doelgroep stroomt uit naar dagbesteding, betaald werk of 24-uurszorg. Om het maatwerk in goede banen te leiden heeft de Regenboog een programma dat bestaat uit drie onderdelen: een wenfase, een doelenfase en een uitstroomfase. Elke drie maanden wordt het plan geëvalueerd met alle betrokkenen (school, samenwerkingsverband (SWV), gemeente, leerplichtambtenaar en ouders). Bij de Regenboog heeft elke leerling een vast aanspreekpunt en een eigen plan van aanpak.

De financiën zijn op verschillende manieren geregeld. De bekostiging gaat zowel via zorg in natura (ZIN) als pgb, en in enkele gevallen in combinatie met een klein deel vanuit scholen en SWV's. In de praktijk is het regelen van de financiën lastig; zowel de hoogte van de bedragen in de zorg als de bekostiging voor het onderwijs. Samen met het bieden van onderwijs en de hierbij behorende onderwijsmiddelen waren dit de twee grote uitvoeringsvraagstukken aan de start van het project. Daarnaast lagen er uitvoeringsvraagstukken op het gebied van samenwerking met omliggende partners (gemeente/SWV/school), de positie in het veld en het plaatsen van kinderen op een school.

De Regenboog gaat ervan uit dat elk kind recht heeft op onderwijs met passende zorg- en onderwijsfinanciering. **Doelen/ambities** van de proeftuin zijn:

1. dat eind mei 2022 100% van de leerlingen ingeschreven staat op school;
2. het bevorderen van actieve betrokkenheid van scholen, betrokkenheid van scholen bij evaluaties, bekostiging en toegang tot onderwijsmaterialen;
3. op collectief niveau met alle SWV's concrete afspraken maken met betrekking tot deze doelgroep;
 - o als een kind wordt aangemeld is het SWV betrokken
 - o als een kind doorstroomt/uitstroomt is het SWV betrokken
 - o actieve betrokkenheid bij een traject
 - o financiering voor het deel onderwijs en het recht op onderwijs.

Perspectief van de proeftuin

De Regenboog bestaat inmiddels veertien jaar. Het perspectief aan het begin van het proeftuinproject was om te werken aan knelpunten en uitvoeringsvraagstukken binnen de huidige werkwijze van de Regenboog. De Regenboog staat ervoor open om te onderzoeken hoe een duurzaam OZA opgezet kan worden en staat open voor verschillende vormen van samenwerking met verschillende partners. Voor de Regenboog ligt er daarom de rol om hierin stappen te zetten. Het blijft een zoektocht binnen de huidige werkwijze, de druk op het team, de werkzaamheden en de grootte van de doelgroep van de Regenboog. Een mogelijkheid voor een nevenvestiging is onderzocht. Dit is voor deze proeftuin geen optie in de huidige werkwijze, de grootte van de doelgroep en de verschillende locaties van de Regenboog. Waar mogelijk wordt gebruikgemaakt van de Variawet. Echter, voor een deel is dit niet mogelijk, aangezien deze leerlingen nog ontheven zijn van de leerplicht.

Een van de aandachtspunten in februari 2022 was de samenwerking en het in contact komen met een onderwijspartner voor de experimenteerregeling. Er zijn directe contacten gelegd met de directeur-bestuurder van SWV PPO IJmond en van SWV VO Zuid-Kennemerland. Er heeft een groot overleg plaatsgevonden in samenwerking met de begeleider, die hierin faciliterend is geweest en heeft voorzien in informatie waar nodig. Vanuit het groot overleg zal er nog een overleg plaatsvinden met twee andere SWV's.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Aan het begin van het project hebben we met elkaar gekeken naar de huidige knelpunten, de uitdagingen en tegelijkertijd hebben we gezocht naar mogelijke oplossingen. Er is gewerkt aan diverse knelpunten en uitvoeringsvraagstukken. De Regenboog geeft aan dat er deuren opengaan voor de samenwerking met partners sinds het project Proeftuinen OZA en dat de Regenboog steeds vaker als serieuze partij wordt aangesproken.

Door ziekte, de coronaomstandigheden en de interne druk op het team zijn afspraken niet altijd doorgegaan en is er meer tijd nodig om tot verdere afspraken dan wel stappen te komen met samenwerkingspartners.

Het opzetten van een duurzaam OZA is nog niet tot stand gekomen, aangezien er geen onderwijspartner is betrokken. Daarnaast heeft de Regenboog een brede doelgroep, zowel qua leeftijd als qua zorg- en onderwijsbehoeften. Ook zijn er veel samenwerkingspartners betrokken, wat niet in verhouding staat tot de werkzaamheden en de grootte van het initiatief. Dat betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden. Hierdoor is het werken aan doel 2 – het bevorderen van actieve betrokkenheid van scholen, betrokkenheid van scholen bij evaluaties, bekostiging en toegang tot onderwijsmaterialen – onvoldoende van de grond gekomen.

Opbrengst 1: verbinding met netwerkpartners

Meerdere gesprekken met de samenwerkingspartners (SWV's en gemeenten) hebben geleid tot acties en afspraken, waarbij er niet alleen op casusniveau wordt gesproken, maar ook op het gebied van beleid en samenwerking.

De onafhankelijke en neutrale rol van de begeleider en de verbindende factor die zij was, zijn hierin helpend geweest. Het was voor de Regenboog lastig om 'alleen' aan 'de juiste tafel' te komen. In het verleden was er in sommige situaties (afspraken/inhoud van het aanbod) geen overeenstemming of ontstond onduidelijkheid. Daardoor beschadigden relaties en verliepen sommige samenwerkingen niet goed. Een planmatige aanpak en de gestructureerde wijze zijn helpend geweest voor de Regenboog. Daarnaast hebben de *critical friend*, de verduidelijking ten aanzien van inhoud en proces, en het denken vanuit de bedoeling en het kind ook een bijdrage geleverd aan een betere samenwerking. In een enkel geval heeft dit ook geleid tot financiering van onderwijs voor een leerling, wat in eerste instantie niet mogelijk leek. Door meerdere gesprekken en de juiste timing en toon is er een opening voor het opzetten van een pilot OZA, in samenwerking met gemeente Zaanstad en SWV V(S)O Zaanstreek. Dit zou dan met de NPO-gelden gefinancierd kunnen worden. Het is aan de betrokkenen en de Regenboog om hierin stappen te willen en durven zetten.

Belemmerende factoren zitten vooral in de aanscherping van toeleiding/toelating, geen vastgelegde afspraken, personele wisselingen of er is geen school of SWV betrokken. Daarnaast is er sprake van een groot gebied en een grote hoeveelheid aan partners. Het vergt veel tijd om alle afspraken met al deze partners te maken en het staat niet in verhouding tot de interne werkzaamheden (de begeleiding van de kinderen). Dat er geen formele onderwijspartner is betrokken, geeft in de praktijk soms wrijving voor SWV's ten aanzien van het aanbod en de doelen die worden gesteld. Er ligt veel druk op het team, waardoor de investering in tijd voor een goede samenwerking onvoldoende van de grond komt.

Om de verbinding vast te houden is het van belang dat de gesprekken over samenwerking worden voortgezet en dat afspraken worden vastgelegd (zie doel 3). Om formeel onderwijs te realiseren is een samenwerking nodig met een SWV en school(bestuur). Daarin is participatie nodig van de Regenboog en ruimte in het team. De experimenteerfase kan hiervoor een mogelijkheid bieden.

Opbrengst 2: toeleiding en toelating

Er is een financieel startformulier gemaakt dat naar de gemeenten en het desbetreffende SWV wordt gestuurd. Hierin staat zowel het perspectief van de leerling als het kostenplaatje daarbij. Dit wordt over het algemeen als prettig ervaren.

De rol van de begeleider is hierin geweest om het belang van toeleiding en toelating te benoemen, wat van cruciaal belang is in communicatie (elkaars taal en rollen en opdracht kennen) en in het vastleggen van afspraken met partijen die bekostigen. Naast het OPP en het behandelplan heeft de Regenboog daardoor een startformulier gemaakt.

Voor een goede start van een leerling is samenwerking met een school en een SWV van belang. Aangeraden is om met elk SWV heldere afspraken te maken en die vast te leggen

met elkaar op het moment dat een leerling wordt aangemeld. Hierdoor blijft het kind in beeld en kun je zorgen voor een gedeelde verantwoordelijkheid.

Opbrengst 3: positie in het veld

Voor de omringende SWV's en gemeenten is duidelijker geworden wat de Regenboog aanbiedt en kan bieden. Tegelijkertijd wordt de Regenboog vaker gezien als onderdeel van het dekkend netwerk. Er komen meer aanmeldingen van cliënten.

Door de gesprekken met de begeleider kwam er steeds duidelijker naar voren waar de kracht ligt van de Regenboog en waar de Regenboog een plek vervult in het dekkend aanbod. De rol die hierin voor de begeleider is weggelegd zit vooral in het doorvragen, de *critical friend* zijn en dit aan derden over het voetlicht kunnen brengen. De Regenboog zag de begeleider die in de gesprekken als onafhankelijk partner fungeerde als helpend en als opening voor een kennismaking en/of verdere samenwerking. Het was (soms nog steeds) een uitdaging om de toegevoegde waarde van de 'diensten' van de Regenboog herkenbaar te maken voor de diverse netwerkpartners. Zeker als de kosten als te hoog worden ervaren, er onvoldoende zicht is op het onderwijs dat wordt geboden en de duur van het traject als 'te lang' wordt ervaren.

Samenwerking vraagt partnerschap en vertrouwen. Het is van belang dat de gesprekken cyclisch worden voortgezet en dat je tot afspraken komt met elkaar. Hierin is het van belang dat overleggen worden voorbereid (agenda), afspraken worden vastgelegd en dat men elkaar hierop kan aanspreken.

Opbrengst 4: inschrijven leerlingen

Doordat er steeds meer leerlingen staan ingeschreven zijn er steeds meer scholen betrokken. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid en de lijnen tussen de betrokkenen zijn korter. De leerling is in beeld!

De verwachting was aan de start van het project dat de Regenboog aan het eind van dit project alle leerlingen heeft ingeschreven op een school. Op dit moment is bijna 50% van de leerlingen ingeschreven. Belemmerend hierin waren zowel interne factoren (werkdruk team, ziekte) als externe factoren (corona, afspraken met scholen en SWV's). Daardoor is het nog niet gelukt om meer kinderen in te schrijven.

Als de Regenboog deelneemt aan de experimenteerregeling, kunnen leerlingen met een vrijstelling 5a die deelnemen aan het initiatief vrijwillig ingeschreven worden op school. De leerlingen behouden, indien gewenst, de vrijstelling. Aan de start van elke aanmelding zou er afgesproken kunnen worden met de huidige school, het SWV en indien nodig met de leerplichtambtenaar waar en hoe de leerling kan worden ingeschreven. Waar mogelijk kan de Variawet ingezet worden.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: vervolgesprek plannen met gemeente Zaanstad en SWV Zaanstreek ten aanzien van de pilot OZA betreffende de NPO-gelden.

Aandachtspunt 2: alle leerlingen op een school inschrijven.

Aandachtspunt 3: mogelijkheid tot deelname aan de experimenteerregeling onderzoeken.

Aandachtspunt 4: bevorderen van actieve betrokkenheid van scholen, betrokkenheid van scholen bij evaluaties, bekostiging en toegang tot onderwijsmaterialen.

Aandachtspunt 5: samenwerking met SWV's en gemeenten cyclisch voortzetten en (waar mogelijk duurzame) afspraken formaliseren.

Stichting Brilliant Future Kids

Begeleider: Ellen Broersma

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

[Stichting Brilliant Future Kids \(SBFK\)](#) is een onderwijszorginitiatief waarbij jongeren en jongvolwassenen (12-23 jaar) worden ondersteund die een specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte hebben en die niet bediend kunnen worden binnen de onderwijs- en/of zorgstelsels. De deelnemers zitten vaak al jaren noodgedwongen thuis, omdat het huidige onderwijs- en zorgaanbod voor deze specifieke doelgroep geen passend arrangement biedt. Door het thuiszitten missen ze vaak elke passende vorm van onderwijs en dreigen ze zo hun toekomstperspectief te verliezen. Hierdoor gaat veel potentieel talent verloren, ook voor de maatschappij; een ramp voor deze jongeren en hun ouders en een financiële aderlating voor de maatschappij.

SBFK is ontstaan vanuit de noodzaak om voor jongeren en jongvolwassenen een veilige plek te bieden waar ze vanuit een maatwerk OZA kunnen werken aan zelfvertrouwen, het herstellen van trauma en onder goede begeleiding hun talenten kunnen ontdekken. Veel jongeren spreken de wens uit om (deels) te gaan werken aan schoolvakken. Hiertoe heeft SBFK in 2020 contact gezocht met Altra College Bleichrodt en ze wil deze samenwerking via de proeftuinregeling verder uitwerken, implementeren en bestendigen. Het zal altijd gaan om het zoeken naar individueel maatwerk: een passend OZA voor de deelnemers.

Het OZA is bij veel andere organisaties en instanties onbekend en wordt (vaak) niet begrepen. Op dit moment ervaart de stichting de bestaande schotten tussen zorg en onderwijs, wat maakt dat ze vaak van het kastje naar de muur wordt gestuurd. SBFK ervaart dat er meer vraag is dan aanbod. Ze krijgt veel aanvragen, zowel uit de metropoolregio Amsterdam als ver daarbuiten.

De vraagstukken van de proeftuin bij de start van het project

Er is een wens tot wijziging in beleid rond vrijstellingen op grond van artikel 5a van de Leerplichtwet: per 1 januari 2021 wordt op advies van de minister geen vrijstelling 5a meer toegekend voor de doelgroep van SBFK. Deze vrijstelling is namelijk bedoeld voor leerlingen die niet leerbaar zijn, en dat is voor de doelgroep van SBFK niet van toepassing. Zonder vrijstelling kunnen de deelnemers echter geen aanspraak maken op een persoonsgebonden budget (pgb).

Pgb is momenteel de enige manier waarop SBFK gefinancierd kan worden. Dit is erg beperkend. SBFK kan niet door zorg in natura (ZIN) ingekocht worden, omdat er geen aannemerschap is bij gemeenten. Het inkoopbeleid van de gemeente Amsterdam beperkt per 1 januari 2022 de inkoop jeugdzorg tot tien kernpartners. Omdat SBFK in 2020 gestart is, is het vooralsnog niet mogelijk om als boven- of onderaannemer tot inkoopafspraken te komen. Om tot een goed OZA te komen is zowel financiering vanuit jeugdzorg (of Wmo) als uit onderwijsgeld nodig. Echter, samenwerkingsverbanden (SWV's) mogen geen 'zorg' financieren en vice versa mag jeugdzorg geen 'onderwijs' financieren. Hierdoor is er voor deze OZA's nog geen dekkende financiering. Financiering vanuit beide potjes is noodzakelijk om de doelgroep van SBFK goed te kunnen bedienen met maatwerk.

De mogelijkheid om met beleidsmakers van alle betrokken partijen aan tafel te kunnen zitten ontbreekt nog. Er zijn wel contacten met individuele partijen, onder andere met leerplichtambtenaar, SWV, juridische experts, (speciaal) onderwijs, jeugdzorg en gemeenten, maar (nog) niet op beslissend bestuurlijk niveau.

De doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. ervoor zorgen dat vrijstelling 5 onder a niet meer nodig is voor het verkrijgen van een pgb, om zodoende de plaatsing van de deelnemers gefinancierd te krijgen zonder vrijstelling;
2. onderdeel uitmaken van het dekkend netwerk in de gemeente Amsterdam;
3. samenwerking zoeken en versterken met partners ten behoeve van het ontwikkelen en uitbouwen van het programma voor de deelnemers.

Perspectief van de proeftuin

De oorspronkelijke visie van de proeftuin was het aanbieden van een programma in de creatieve sector, omdat er kansen gezien worden voor jongeren om daar zonder diploma aan de slag te gaan. Het onderwijs is toegevoegd vanwege de vraag van de jongeren en hun ouders. Er wordt gezien dat de jongeren bij SBFK weer in ontwikkeling komen en weer durven kijken naar de vragen: wie ben ik en wat kan ik? In het jaar dat SBFK bestaat als zorgaanbieder zijn er grote stappen gemaakt in het vormgeven van een OZA. SBFK wil dit graag formeel maken.

In samenwerking met Altra College Bleichrodt wordt gewerkt aan een programma voor de jongeren, waarbij onderwijs wordt toegevoegd aan de zorg. Met name de kennis die komt vanuit de samenwerking met de school zorgt voor inzicht in het netwerk.

De proeftuin staat steeds meer in verbinding met de netwerkpartners en leert deze steeds beter kennen. De proeftuin weet met wie er afspraken gemaakt moeten worden om deel uit te kunnen maken van het dekkend netwerk. De proeftuin weet waar de verantwoordelijkheden liggen van de zorg en wat de mogelijkheden zijn van het onderwijs/ de school.

De proeftuin wil het businessplan verder concretiseren en de afspraken met de school formaliseren. In de komende periode wil de proeftuin hiervoor gesprekken plannen met de gemeente en de bestuurder van de school. Het SWV Amsterdam is (nog) geen gesprekspartner. Het is niet de verwachting dat dit proces in het voorjaar al is afgerond.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Het volgen van de stappen in het Stappenplan OZA is helpend bij het vormgeven van het OZA. De doelgroep is helder geformuleerd. Er is geïnvesteerd in contact met de samenwerkingspartners. Ook wordt er gewerkt aan de businesscase.

Er is geleerd dat wanneer er meer inzicht is in het proces, er makkelijker de juiste vragen gesteld kunnen worden aan partners. Nu SBFK één jaar aan het werk is met jongeren is het zichtbaar welke opbrengsten er zijn. Deze zijn beschreven in een factsheet ter ondersteuning van het gesprek met partners.

Opbrengst 2: De school weet hoe er gebruikgemaakt kan worden van de Variawet. Leerlingen worden ingeschreven bij de school. De school weet hoe hier administratief mee omgegaan moet worden. De school is terughoudend met het inschrijven van leerlingen uit de gemeente Amsterdam voor wie SBFK een passende plek is. Van het SWV mogen er namelijk geen middelen besteed worden aan kinderen die SBFK bezoeken.

Opbrengst 3: Toeleiding en toelating zijn beschreven. Hierdoor ontstaan er minder problemen met de financiering. In casuïstiek waarin het proces moeizaam ging, is er contact geweest met de betrokken partijen om de oorzaak te achterhalen.

Opbrengst 4: SBFK weet wat de Kinderombudsman kan doen in ondersteuning in casuïstiek. Casuïstiek is besproken met de Kinderombudsman. Deze heeft een gesprek met de gemeente geïnitieerd om met name het punt van de vrijstelling onder 5a en pgb op te lossen. Alle betreffende medewerkers hebben de instructie gehad dat er geen vrijstelling nodig is voor het verkrijgen van een pgb.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: Het OZA in de gemeente Amsterdam moet geformaliseerd worden en onderdeel gaan uitmaken van het dekkend netwerk. Hiervoor gaan de komende periode gesprekken gevoerd worden. De verwachting is dat dit niet is gerealiseerd voor eind mei. De ingang voor deze gesprekken is de gemeente Amsterdam en de Kinderombudsman. Het SWV wil niet samenwerken.

Aandachtspunt 2: Er zijn bij de SWV's, gemeenten en leerplichtambtenaren veel vragen over OZA's, zoals: Wat is de definitie van een OZA? Hoe hou je zicht op de kwaliteit van een OZA? Verder wordt aangegeven dat er behoefte is aan regie in de toeleiding naar OZA's. Wie heeft het zicht op de noodzaak van het arrangement? Ouders komen zelf met het arrangement als oplossing.

Aandachtspunt 3: Er is geen vervolg voor de jongeren na SBFK in het onderwijs. Weer aansluiten bij onderwijs na 18+ is moeilijk. Gezocht wordt nog naar samenwerkingspartners waarmee een traject voor deze jongeren vormgegeven kan worden. Er is een wens voor erkenning van het aanbod van SBFK door certificering of diplomering. Na langdurig ziek zijn (één à twee jaar) is de terugkeer naar onderwijs (haast) onmogelijk.

Aandachtspunt 4: Er is een groot verloop van medewerkers bij samenwerkingspartners, waardoor er vertraging optreedt en gemaakte afspraken (soms) weer ter discussie staan. Er

is weinig bekendheid met de wet- en regelgeving, bijvoorbeeld: een school wil bijdragen aan de onderwijsmiddelen van een jongere die SBFK bezoekt en hierop stelt de gemeente dat onderwijsgelden voorliggend zijn op zorggelden. Vervolgens kort de gemeente het zorgbudget met € 2000,-.

Aandachtspunt 5: Er wordt een gesprek gepland met de gemeente met een vraag om toegang tot de gemeente. Er is geen duidelijk loket voor vragen en problemen met betrekking tot een OZA. Er is een goede relatie ontstaan met de beleidsmaker van de gemeente.

Aandachtspunt 6: Er is een ambitie om mee te doen aan het experiment OZA's. Hiervoor moeten er nog verdere gesprekken plaatsvinden in het netwerk. Er bestaat een goede relatie met de school en de gemeente. Er wordt geprobeerd om ook het SWV aan tafel te krijgen.

Maatwerk F

Begeleider: Peter Hulsen

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

Maatwerktraject F is een samenwerkingsverband (SWV) tussen [Stichting de As](#) en [VSO De Keyzer](#) (beide in Goirle). Het is ingericht voor leerlingen die dermate worden belemmerd door hun autisme dat (volledige) schoolgang niet mogelijk is. De leerlingen vallen geheel of gedeeltelijk uit, of worden aangemeld vanuit de situatie dat ze al langere tijd niet meer naar school gaan.

De leerlingen missen basisvertrouwen in zowel zichzelf als in anderen. Zij hebben niet de competenties om zich staande te houden in sociale situaties, voelen zich niet voldoende sociaal geaccepteerd en hebben niet voldoende sociaal inzicht. De leerlingen laten internaliserend en externaliserend gedrag zien en hebben vaak een vermijdende coping, waardoor de schoolgang onder druk komt te staan.

Het doel van Maatwerktraject F is om leerlingen in een combinatietraject van dagbehandeling door Stichting de As en maatwerk vanuit VSO De Keyzer terug te leiden naar onderwijs. Bij de dagbehandeling worden competenties aangeleerd die in de veilige setting van een maatwerktraject kunnen worden geoefend; in eerste instantie met begeleiding vanuit de dagbehandeling.

In termen van wet- en regelgeving voor het onderwijs omvat Maatwerk F twee specifieke maatwerkvormen:

- afwijking van de voor leerlingen voorgeschreven onderwijstijd;
- onderwijs op een andere locatie dan de school.

Voor afwijking van de onderwijstijd, op tijdelijke basis en gericht op reïntegratie, kan een verzoek worden ingediend bij de Inspectie van het Onderwijs. Onderwijs op een andere locatie dan de school is binnen de geldende regels niet toegestaan.

Maatwerk F wordt bekostigd uit onderwijsmiddelen van De Keyzer en jeugdhulp per betrokken leerling. Aan de start van het proeftuinproject kwamen bij aanvragen van (her)beschikkingen voor jeugdhulp, waar Stichting de As bij betrokken was, kritische vragen en/of kwam er afkeuring wanneer het doel van onderwijs in deze maatwerkvorm vermeld werd in de rapportages. Het werd dan ook wat spannender of in de loop van de tijd de gemeenten dit OZA zouden willen beëindigen. Het arrangement was nog geen onderdeel van het aanbod van het SWV VO, en was nog niet met een voorstel daaromtrent in overleg tussen De Keyzer en het SWV aan de orde gekomen.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. Maatwerk F krijgt als OZA een plek in het aanbod van het SWV, met aanvullende bekostiging voor De Keyzer.
2. Gemeenten (samenwerkend in de jeugdhulpregio) onderschrijven het bredere aanbod van maatwerk vanuit De Keyzer en erkennen specifiek Maatwerk F als een OZA waarvoor de inzet van jeugdhulp aan de orde is.
3. Maatwerk F is bekend en staat op de kaart bij het SWV en gemeenten; ook als vorm voor andere onderwijsinstellingen.

Perspectief van de proeftuin

Het perspectief voor Maatwerk F was dat het als effectief OZA en als onderdeel van het maatwerkenaanbod van De Keyzer een onderwerp van gesprek zou worden in de overleggen tussen De Keyzer, met betrokkenheid van Stichting De As, de jeugdhulpregio en SWV PortVolio. Op voorhand was duidelijk dat erkenning van Maatwerk F als onderdeel van het aanbod van het SWV en als onderdeel van het jeugdhulpbeleid langer durende inzet zou vragen vanuit De Keyzer, in samenwerking met Stichting De As. Daarbij is een aandachtspunt dat De Keyzer de regie en de planning van dit traject niet of maar beperkt in de hand heeft. Verder was het perspectief om vanuit Stichting De As in gesprek te gaan met de jeugdhulpregio en het SWV over hulp en zorg in relatie tot onderwijs, om preventief in te kunnen steken, en zo schooluitval te voorkomen, alsook om OZA-mogelijkheden voor overig onderwijsaanbod te verkennen.

Aan het begin van 2022 gaf de jeugdhulpregio aan in gesprek te willen over het maatwerkenaanbod van De Keyzer. In het traject is toen vertraging ontstaan door personele wisselingen bij De Keyzer. Vervolgens is niet meer mogelijk gebleken rond de inbedding van specifiek Maatwerk F nog vervolgstappen te zetten.

In het voorjaar is vanuit De Keyzer, mede vanwege het aantreden van nieuwe functionarissen, de blik verschoven naar een bredere analyse van het gehele aanbod aan ondersteuning voor leerlingen en zijn binnen De Keyzer initiatieven gestart om voor SO en VSO opnieuw breed naar maatwerk te kijken en hierbij rekening te houden met de inzichten die in de proeftuin rond Maatwerk F zijn opgedaan.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Een werkbezoek van de Inspecties van het Onderwijs en Gezondheidszorg en Jeugd heeft adviezen opgeleverd waarmee De Keyzer en Stichting De As Maatwerk F kunnen uitwerken tot een OZA dat de Inspecties positief kunnen beoordelen. Een neveneffect van het werkbezoek bij De Keyzer en Stichting De As is dat het het besef heeft versterkt dat Maatwerk F voor de doelgroep een werkzame voorziening is waar men trots op mag zijn. Ook dat is van nut voor de overleggen met het SWV en de jeugdhulpregio. Het onderwijs op de locatie van Stichting De As, dat in het kader van Maatwerk F wordt geboden, is op dit moment strikt genomen niet toegestaan. Gesprekken met deelnemende leerlingen boden de Inspecties zicht op de werkzaamheid daarvan. De Inspecties hebben geadviseerd in de verslaglegging en verantwoording van Maatwerk F het belang van de toepassing van onderwijs op 'de andere locatie' toe te lichten. Ook adviseerden ze dat te onderbouwen met de werkzaamheid ervan, in het belang van het welbevinden en de ontwikkeling van de leerlingen, en in het bijzonder van de reïntegratie in het onderwijs op De Keyzer.

Het werkbezoek heeft in bredere zin ook geleerd dat het werkzaam is de Inspecties vroegtijdig in de voorbereiding van een OZA uit te nodigen en transparant te zijn, zodat bijtijds kan worden bijgestuurd, op basis van ontvangen adviezen.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: Voor de langere termijn is het streven om Maatwerk F erkend te krijgen door het SWV als onderdeel van het ondersteuningsaanbod en door de jeugdhulpregio als effectieve vorm van jeugdhulp. Voor De Keyzer moeten daarbij de bredere werkzaamheid van de ondersteuning aan leerlingen met specifieke behoeften en de financiële houdbaarheid van die ondersteuning voorop te staan. Daarbinnen kan Maatwerk F, in samenwerking met Stichting De As, een plaats hebben. Aansluitend bij de brede en diverse doelgroep van vso-leerlingen zal voortdurend actief management van het onderwijszorgaanbod en de toedeling van daarvoor benodigde middelen aan de orde zijn.

Aandachtspunt 2: Medio februari is de adjunct-directeur van De Keyzer vertrokken, die voor de maatwerkarrangementen verantwoordelijk was. Per april komt daarnaast overdracht van de interim-directeur naar een vaste directeur aan de orde. Hierboven is al opgemerkt dat daarmee de verdere voortgang van het overleg rond Maatwerk F en met de jeugdhulpregio en het SWV vertraagt en een bredere insteek krijgt. Medio maart zoekt De Keyzer naar een vorm om strategie en beleid omtrent het brede maatwerkeraanbod hernieuwd verder tot ontwikkeling te brengen. Een nieuw aandachtspunt daarbij wordt het versterken van dwarsverbanden tussen het maatwerkeraanbod voor het so en voor het vso; uiteraard aansluitend bij wat werkt voor leerlingen. Wat betreft Maatwerk F is in het voorjaar van 2022 de stand van zaken dat de benutting wordt gecontinueerd, maar dat vooralsnog niet specifiek wordt geïnvesteerd in de inbedding in overleg en afspraken met het SWV en de jeugdhulpregio.

Goudseplein

Begeleider: Ellen Broersma

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

De leerrechtspilot aan het Goudseplein 248 is een integrale voorziening op het gebied van onderwijs en jeugdhulp.

De doelgroep bestaat uit jongeren (12-18 jaar) die vanwege internaliserende gedragsproblemen, zoals prikkelgevoeligheid ten gevolge van een autismespectrumstoornis, uitgevallen zijn in het voortgezet speciaal onderwijs. Bij de leerlingen is sprake van een normale intelligentie (ondergrens IQ >85). De belastbaarheid van deze jongeren is te beperkt om onderwijs op een school te kunnen volgen. De jongeren hebben meer ondersteuning nodig dan er op een reguliere school geboden kan worden. Bovendien is er op het Goudseplein maatwerk mogelijk, in de vorm van een onderwijsprogramma op maat. In eerste instantie richt de proeftuin zich op jongeren die langer dan drie maanden thuis zitten en ingeschreven zijn op een school van Koers VO in de regio Rotterdam. Vanuit de professionele relatie werkt het Goudseplein toe naar een balans tussen het vergroten van autonomie en de behoefte aan steun en zorg. Jongeren ontwikkelen zich in interactie met hun omgeving. Bij afstemmingsproblemen tussen jongeren en hun omgeving is ondersteuning wenselijk. Meedoen, contact hebben met leeftijdsgenootjes, sporten en plezier hebben zijn belangrijke elementen in de begeleiding; genoeg ruimte bieden om zelf te ervaren en te ontdekken in een veilige en ondersteunende omgeving. Vanuit contact met de jongere, positieve interactie, het ondertitelen van gevoel en het creëren van veiligheid kan gekeken worden waar de motivatie tot leren aanwezig is. Deze motivatie is de ingang tot leren en ontwikkelen.

Binnen het klimaat van het Goudseplein wordt de jongere uitgedaagd om tot ontwikkeling te komen en wordt toegewerkt naar een passend uitstroomperspectief. Indien mogelijk kan een jongere terugkeren richting een vorm van onderwijs waar het behalen van een diploma wel mogelijk is. Het behalen van een diploma als zodanig is binnen de setting van Goudseplein niet mogelijk. De andere twee uitstroomperspectieven zijn een vorm van dagbesteding of loonvormende arbeid.

De proeftuin Goudseplein wordt gefinancierd door middel van een subsidie van de gemeente Rotterdam. De partners in de proeftuin zijn stichting Pameijer, Koers VO, BOOR en andere partners.

Doel/ambitie van de proeftuin is: duurzame afspraken maken met de gemeente over de subsidieverstrekking. Dit wordt nu jaarlijks afgesproken. Daardoor zijn er geen duurzame afspraken en kunnen die ook niet gemaakt worden.

Perspectief van de proeftuin

Perspectief 1: Er wordt gezocht naar een duurzame financiering. De pilot wordt nu gefinancierd door een jaarlijks verstrekte subsidie.

Perspectief 2: Er kunnen vanuit Rotterdam twintig leerlingen deelnemen aan de leerrechtspilot (capaciteitsbekostiging).

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Er zijn goede samenwerkingsafspraken in het netwerk rond leerrechtspilots. De proeftuin staat in verbinding met netwerkpartners: stichting Pameijer, Koers VO, BOOR en andere partners.

Opbrengst 2: In het verleden zijn er in onderling overleg afspraken gemaakt met alle betrokken partijen. Die afspraken hebben geresulteerd in het vaststellen van een subsidie voor de bekostiging van de proeftuin.

Opbrengst 3: Er is een goede structuur voor overleg ingericht. Het blijft belangrijk om aandacht te hebben voor het goed gebruiken van de structuur en om eigenaarschap af te spreken. In een netwerksamenwerking is het niet vanzelfsprekend duidelijk wie verantwoordelijk is voor wat.

Opbrengst 4: De gemeente Rotterdam verlengt de periode voor de aanbesteding en er is een bekostigingscategorie gemaakt voor ontwikkelingsgerichte zorg. Er hoeft geen gebruik meer gemaakt te worden van de subsidie.

Aandachtspunten voor in de toekomst

In de komende maanden vinden de evaluaties van de leerrechtspilots plaats en worden er vervolgsafspraken gemaakt. Ook is er de wens om mee te doen aan de experimenteerfase. Verder zijn er in de uitvoering nog vraagstukken die niet zijn beantwoord tijdens de begeleiding.

Aandachtspunt 1: De leerlingen in de pilot maken gebruik van de Variawet. Terugstroom en doorstroom is niet altijd vanzelfsprekend. Het is nog een zoektocht naar hoe om te gaan met leerlingen die buiten de Variawet vallen.

Aandachtspunt 2: Wat en hoe is de rol van de betrokken school bij de pilot als de kinderen niet ingeschreven staan op de betreffende school maar op de school van herkomst? Dit aandachtspunt is besproken en het punt staat op de agenda voor overleg.

Aandachtspunt 3: Onderwijs/zorg opnemen in het continuum van aanbod in Rotterdam en een verantwoordelijke aanwijzen is ook een aandachtspunt. Daarnaast moeten gezamenlijke data worden ontwikkeld, waarop gestuurd kan worden en waardoor er in de samenwerking geleerd/ontwikkeld wordt.

Aandachtspunt 4: Voor leerlingen is terugkeer naar school nauwelijks een optie. De jongeren leren nog wel. Het is een moreel dilemma om te bepalen wanneer je stopt met het aanbieden van formeel onderwijs.

Klas op Wielen

Begeleider: Peter Hulsen

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

De [Klas op Wielen \(KOW\)](#) is een zorgorganisatie voor kinderen van 2 tot 18 jaar met ernstig meervoudige beperkingen (EMB). De KOW bestaat uit twee locaties, gevestigd in basisschool Het Kompas (4-12 jaar) en gevestigd naast vmbo/mbo Clusius College (12-18 jaar). De KOW is een Samen naar School klas en zit in/bij de scholen om de inclusie te bevorderen tussen kinderen met en zonder handicap. De gelden van de KOW komen binnen via het zorgkantoor (Wlz) en de gemeente (Jeugdwet/Wmo). De aanvraag voor de proeftuinen betrof in beginsel de locatie voor de oudere kinderen.

De kinderen in de KOW zijn in het verleden vanwege hun complexe zorgvraag ontheven van de leerplicht. Zonder die ontheffing konden zij toen niet terecht bij een zorginstelling met de juiste zorg en ontwikkelingsstimulatie. Breder is ook het toenmalige klimaat rond de mogelijkheden van kinderen met beperkingen van invloed geweest. Doordat de kinderen vrijgesteld zijn van de leerplicht, hebben zij op dit moment materieel geen recht op onderwijs.

Voorafgaand aan het proeftuinproject was voor de Kompas-groep al contact met het samenwerkingsverband (SWV) PO Noord-Kennemerland. Het SWV bekostigt begeleiding van het werken aan ontwikkeling van de kinderen vanuit so-instelling Heliomare. Bij de gemeente stond de KOW op de kaart als maatschappelijke voorziening. Met de gemeente liep ook al contact over de vraag waar de Clusius-groep zich zou kunnen vestigen als het gebouw naast het Clusius College gesloopt wordt.

Gaandeweg het proeftuinproject is parallel vanuit Heliomare en de KOW een organisatorische fusie voorbereid. Formeel zou de fusie (met terugwerkende kracht) per 1 januari 2022 van kracht worden. De intentie is dat de KOW vooralsnog een zelfstandige organisatie-eenheid wordt binnen Heliomare, die blijft werken op de manier waarop ze dat al deed. Daarmee staat de fusie in beginsel los van de ontwikkeling van een OZA tussen de KOW, Het Kompas en het SWV, met begeleiding vanuit Heliomare bij het te ontwikkelen onderwijs.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. De KOW wil graag de plek blijven waar aan kinderen met meervoudige beperkingen maatwerk wordt geboden en wil blijven openstaan voor álle complexe zorgvragen van kinderen met EMB.
2. Daarnaast wil de KOW ook onderwijs bieden, zonder dat kinderen hiervoor weg moeten of (een deel van) hun zorggeld kwijtraken. Wat de KOW hiervoor nodig heeft, is onderdeel worden van een school. Als dat het geval is, kunnen de kinderen (weer) leerplichtig worden, ingeschreven worden en meetellen voor de bekostiging. Met onderwijsgeld kunnen leerkrachten worden ingezet, kan gewerkt worden met een leerlingvolgsysteem en kan toegang worden verkregen tot lesmateriaal. In het eigen lokaal kunnen de leerlingen (verder) werken aan de lessen in een prikkelarme omgeving.

Perspectief van de proeftuin

Aan de start van het proeftuinproject werd voor het werken aan de ontwikkeling van de jongere kinderen al samengewerkt met Heliomare (so). Mede door de coronabeperkingen heeft de inclusie met de kinderen van respectievelijk Het Kompas en het Clusius College twee jaar lang praktisch stil gestaan.

Perspectief 1: Voor de onderwijsvraag voor de jongere kinderen wordt Het Kompas de partner. Het SWV PPO Noord-Kennemerland streeft ernaar de KOW-kinderen in te schrijven op Het Kompas, toe te voegen aan de reguliere klassen, en met begeleiding vanuit Heliomare te werken aan inclusief onderwijs. Het **perspectief** is dat er aan het einde van het proeftuinproject een plan ligt voor de invoering van inclusief onderwijs, tot stand gekomen uit samenwerking tussen de KOW, het SWV, de basisschool en Heliomare. Aansluitend zal met het zorgkantoor en wellicht de gemeente overleg aan de orde zijn over de consequenties van het toevoegen van onderwijs voor de zorgbekostiging. In eerste instantie is bij het CIZ en VWS verzekerd dat als kinderen weer leerplichtig worden, dat geen consequenties heeft voor de Wlz-indicatie en het recht op zorg van de huidige kinderen, en dat onderwijs volgen in beginsel ook losstaat van de indicatiestelling van toekomstige kinderen.

Perspectief 2: Voor de Clusius-groep is er ook de ambitie de kinderen in te kunnen schrijven en de deelname van de kinderen aan onderwijsactiviteiten op het Clusius College weer ter hand te nemen. Vooralnog staan de onderwijswetten over kwalificatie en diploma-gerichtheid in het vo inschrijven op het Clusius College in de weg. De minister voor basis- en voortgezet onderwijs heeft in april 2022 in de Tweede Kamer gezegd ook inschrijven zonder kwalificatiegerichtheid in het vo mogelijk te willen maken. Mocht die ruimte nog niet voldoende tijdig gerealiseerd worden, dan is wellicht inschrijven op vso binnen Heliomare op termijn een optie. Dit gaat nader worden verkend. Het Clusius College wil van zijn kant zeker ook werken aan inclusie. In het vierde kwartaal van 2021 hebben de gesprekken stilgelegen vanwege de voorbereiding van een (bestuurlijke) fusie tussen de KOW en Heliomare en personele ontwikkelingen aan de kant van het Clusius College. In het eerste kwartaal is het gesprek weer opgepakt. Het **perspectief** is dat nog dit schooljaar weer uitwisseling tussen de leerlingen van het Clusius College en de oudere kinderen van de KOW van de grond komt.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst: De KOW is actieve partner in een netwerk met regulier onderwijs po en vo/mbo, SWV's PO en VO, gemeente en zorgkantoor.

In de afgelopen maanden is met elk van deze partners het overleg aangegaan. Uit deze opbrengst en de tot stand gekomen partnerschappen kan worden geleerd dat een OZA vraagt om in overleggen met de samenwerkingspartners en de omringende instanties te zoeken naar perspectieven en wegen die wederzijds vruchtbaar worden geacht. In die context wordt het inschrijven van kinderen in de po-leeftijd in onderwijs een realistische optie.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: Er moet gezorgd worden dat de voorbereiding van inschrijven in onderwijs van kinderen in de po-leeftijd aan het einde van de proeftuin-periode voldoende staat om tot implementatie te komen, ook nadat de begeleiding stopt.

Aandachtspunt 2: De uitwisseling tussen de kinderen in de vo-groep en de leerlingen van het Clusius College blijft vooralsnog kwetsbaar, vanwege het informele karakter ervan. Het is de opzet om te proberen de uitwisseling voor eind mei weer op gang te brengen, zodat nieuwe routines kunnen inslijten.

Aandachtspunt 3: Door de verschillen in de wettelijke regimes voor onderwijs in de po- en vo-leeftijden kan de KOW voor de kinderen nog niet een doorgaande onderwijslijn bieden, zodra de kinderen – tenminste de Kompas-groep – ingeschreven kunnen worden. Mogelijk bevordert het inschrijven van de kinderen in de Kompas-groep dat op termijn ook gesproken kan worden over het inschrijven van kinderen in de Clusius-groep, zodat de binnenkort in te schrijven kinderen een doorgaande lijn kan worden geboden zodra zij de vo-leeftijd bereiken.

Bijdragende en belemmerende factoren

Rond de KOW en breder in de regio Noord-Kennemerland neemt het SWV PO actief verantwoordelijkheid voor het inschrijven van kinderen. Daarmee wordt het noodzakelijk om aan het werk te gaan met het gebundeld arrangeren van zorg en onderwijs. Onzekerheid bij de betrokkenen wordt actief besproken en er wordt tot een traject gekomen dat voor iedereen werkbaar is. Het SWV straalt ook uit dat niet alles vanaf dag één al tot in detail georganiseerd hoeft te zijn. Het is bij uitstek een werkzame factor, die maakt dat ook andere partners in beweging komen, en dat de context geheel anders is dan in regio's waar initiatieven zich in hun zoektocht naar mogelijkheden en/of bekostiging voor onderwijs en/of zorg niet gehoord voelen.

ACIC

Begeleider: Ellen Broersma

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

Het [ACIC](#) is een intermediaire dienst (zorg en onderwijs) voor adolescenten met autisme (doelgroep: van 4 tot jongvolwassenen). Het centrum biedt een service op maat die gericht is op re-integratie en inclusie. De kinderen en jongeren die worden ondersteund werden meestal uitgesloten of worden bedreigd met uitsluiting van verschillende gebieden van onze samenleving (onderwijs, algemene omgeving, thuis enz.)

De sociale ervaringen waar deze jongerengroep tegenaan loopt, leiden vaak tot een opbouw en toename van angst die na verloop van tijd kan overgaan in een depressieve tendens, waarbij de enige mogelijke oplossing die de persoon zelf ziet, zich terugtrekken is, of zwaar camoufleren tot het punt van medische depressie.

Het hoofddoel van ACIC is dat kinderen en jongeren hun talenten optimaal ontwikkelen en de benodigde diploma's halen, zodat hun de meest veelbelovende kansen kunnen worden geboden om te re-integreren in (speciaal) onderwijs, voortgezet onderwijs of een baan te vinden die bij hen past. Jongeren creëren samen met hun ouders en professionals een zorg-onderwijsplan dat uniek is voor hun behoeften. Dit maakt het centrum een plaats van excellentie en een leeromgeving voor niet alleen de kinderen en jongeren, maar ook voor de ouders en het personeel.

Jaarlijks (of halfjaarlijks, indien gewenst) wordt voor elk kind/elke jongere een plan van aanpak gemaakt. Hierin staan de doelen en de aanpak per kind/jongere geformuleerd. Het plan van aanpak is een plan dat bestemd is voor de ouders. Dit plan wordt vaak gebruikt bij de aanvraag, wijziging en/of verlenging van de beschikking bij de gemeente of in de onderbouwing van de Wlz-aanvraag.

Voor het waarborgen van de onderwijskwaliteit komt de waarborg via school of het samenwerkingsverband (SWV). Daarbij wordt per jongere een overeenkomst opgesteld. Wanneer er geen school of SWV betrokken is en er bijvoorbeeld alleen met IVIO-pakketten wordt gewerkt, borgen de betrokken docenten bij IVIO de kwaliteit.

Voor het waarborgen van de zorgkwaliteit is ACIC het traject voor HKZ-certificering gestart. Dit traject is voor de zomervakantie van 2021 afgerond. De financiering van de zorg komt vanuit de gemeente (Jeugdwet of Wmo voor 18+) en vanuit de Wlz. De financiering van het onderwijs komt vanuit de scholen/SWV's.

ACIC heeft voor zorg in natura (ZIN) contracten met drie regio's en twaalf gemeenten. Veel kinderen komen uit de regio Gooi & Vechtstreek en gemeente Hilversum. Een deel van de kinderen en jongeren bij ACIC heeft een pgb van de gemeente (jeugdhulp/Wmo) of het zorgkantoor (Wlz-zorg).

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. te verbinden, tussen partijen binnen de zorg-, onderwijs- en arbeidsorganisaties, die niet vanzelfsprekend samenwerken of binnen deze context tegen inhoudelijke of organisatorische belemmeringen aanlopen;
2. te ontschotten, tussen zorg-, onderwijs- en arbeidsorganisaties en andere organisaties, waar soms de wettelijke en financiële kaders de samenwerking belemmeren. Daarmee moeten ook de schotten tussen leeftijdscategorieën (onder de 18 of boven de 18) hierbinnen (voorlopig) worden weggenomen;
3. te flexibiliseren, waardoor trajecten binnen de diverse organisaties op maat kunnen worden aangeboden en daarbij toch hun geldigheid en/of maatschappelijke erkenning behouden.

Deze doelen/ambities zouden voor de hele doelgroep jeugdigen ACIC – vanaf het jonge kind van 4 jaar t/m (jong)volwassenen van 30 jaar (zorgstandaard) persoonlijke leertrajecten mogelijk moeten maken.

Perspectief van de proeftuin

ACIC is een initiatief dat sinds 2012 bestaat. Door zijn werkwijze heeft ACIC een goede naam op het gebied van kennis van autisme. ACIC werkt vanuit het gedachtegoed van Martine Delfos.

Perspectief 1: De proeftuin staat in goede verbinding met het netwerk en heeft erg veel contacten. Dit zijn echter losse contacten, waarmee ACIC op individueel niveau mogelijkheden zoekt voor jongeren. Er wordt samenwerking gezocht met een school om gebruik te gaan maken van de kennis en het netwerk van de school.

Perspectief 2: De proeftuin maakt geen deel uit van het dekkend netwerk in de vorm van een OZA. De proeftuin gaat in gesprek met het SWV, de school en de gemeente met de vraag of ACIC deel uit mag maken van het dekkend netwerk in de vorm van een OZA.

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: De uitvoeringsvraag voor het vervolg van 18+-jongeren is onderzocht. Aanpassingen in wet- en regelgeving zijn nodig in de hele doorlopende lijn van de leerlingen van 4 jaar tot jongvolwassenen. ACIC is een goede netwerker en heeft veel contacten. Samen met jongeren wordt gewerkt aan hun perspectief. Het is in de praktijk moeilijk om dit te realiseren en met het onderwijs aan te sluiten bij de talenten die de jongeren hebben. Om kennis te krijgen van het netwerk voor de jongeren vanaf 18 jaar zijn er gesprekken geweest met het mbo, RBL en heeft een werkbezoek plaatsgevonden waarbij naast ACIC de ministeries van VWS/OCW, RBL, mbo van Amsterdam en het SWV aanwezig waren. De conclusie is dat de experimenteerfase ook noodzakelijk is voor het beroepsonderwijs en wo.

Opbrengst 2: het delen van kennis in het netwerk

In casuïstiek weten de diverse partijen vaak niet wat wettelijke kaders, rollen en verantwoordelijkheden van de gesprekspartners zijn. Dit leidt tot verwachtingen die niet kloppen en tot fouten in het traject, bijvoorbeeld door een leerling van 15 jaar al uit te schrijven.

Opbrengst 3: samenwerking zoeken met een (v)so-school

Aandachtspunten voor in de toekomst

Aandachtspunt 1: deel uit gaan maken van het dekkend aanbod in de regio.

Er gaat veel tijd naar het duiden van de problematiek en het bedenken van de mogelijke oplossingen. ACIC is zich aan het oriënteren op het aangaan van een samenwerking met een school, zodat ACIC gebruik kan maken van het netwerk en structuren voor met name de jongeren in de overgangsfase van vo naar beroepsonderwijs.

Aandachtspunt 2: partners zoeken om zodoende terugstroom en doorstroom van leerlingen te bewerkstelligen.

Aandachtspunt 3: in contact komen met een gesprekspartner in de gemeente.

Stichting Milo

Begeleider: Peter van Osch

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

Op de locatie Schijndel is een groep kinderen die een zeer intensief behandeltraject doorlopen: [KLIN©-traject](#). Het doel van de proeftuin is om voor het kind dat het KLIN©-traject volgt en een onderwijsperspectief heeft, de overgang naar het onderwijs beter te begeleiden. Naast het versterken van de communicatieve vaardigheden van het kind worden daarom in het programma ook de individuele onderwijsdoelen vervlochten ten behoeve van de overstap naar onderwijs.

Doelen/ambities van de proeftuin zijn:

1. het opzetten van een meerjarig KLIN©-programma voor kinderen met meervoudige beperkingen die gaandeweg de stap naar onderwijs maken;
2. voor een deel van de kinderen intensiever inzetten op onderwijsaanbod en realisering van onderwijsdoelen binnen de huidige doorlooptijd van de behandeling (1 jaar) als een meerjarig KLIN©-programma voor hen niet te realiseren valt.

Oorspronkelijke perspectief van de proeftuin

Voor beide doelen geldt dat het onderwijs in adaptieve zin binnen de zorg wordt gehaald, waardoor een groep van zes tot zeven kinderen het intensieve KLIN©-programma kan volgen met aandacht voor onderwijsdoelen en de werkwijze die voor hen toegankelijk zijn gemaakt. Bij doel 1 wordt gedacht aan de mogelijkheid om een Miloschool op te zetten, waar de combinatie van zorg en onderwijs via het KLIN©-programma kan plaatsvinden. Beoogd wordt een betere brug te bouwen tussen de zorg- en onderwijsexpertise. Voor doel 2 wordt gedacht aan het koppelen van een bevoegde leerkracht aan de behandelgroep, door het kind in de vertrouwde omgeving een stevige basis te geven voor een succesvolle onderwijs carrière.

Wat biedt Milo voor wie?

[Milo](#) wil de communicatieve vaardigheden van kinderen en jongeren met ernstige taal-spraakstoornissen vergroten en verbeteren. Het betreft veelal kinderen en jongeren die naast een ernstige taal-spraakstoornis ook een gemêleerde combinatie van een verstandelijke, zintuiglijke en motorische beperking hebben. Onderliggend is er meestal sprake van neurobiologische of neurologische aandoeningen.

Voor deze kinderen/jongeren is het verbeteren van hun communicatieve vaardigheden een belangrijke basis voor leren en ontwikkelen, voor hun (toekomstige) participatie en inclusie. Daarnaast is het verbeteren van de communicatieve vaardigheden van deze kinderen en jongeren noodzakelijk om een succesvolle toegang tot onderwijs te krijgen.

Stichting Milo is een zelfstandig behandelcentrum voor ondersteunende communicatie (OC). Het is een behandelcentrum waar kinderen en jongeren hun communicatieve vaardigheden leren te vergroten door mede gebruik te maken van OC-voorzieningen. Bij OC-voorzieningen gaat het om vormen, methoden, technische oplossingen of speciaal aangepaste hulpmiddelen die de communicatie ondersteunen. OC-voorzieningen bieden een oplossing bij het vergroten van het communicatieve vermogen en leggen daarmee de basis voor de

taalontwikkeling. In de behandeling is het voorwaardelijk dat het netwerk van het kind wordt meegenomen in het (uitlokken van het) gebruik van OC-middelen.

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

In de startfase is vooral gekeken naar de meer technische/wettelijke mogelijkheden, zoals het opzetten van een school, het zijn van een nevenvestiging, et cetera. Er is contact gelegd met de Gabriëlschool in Den Bosch en andere scholen, maar de contacten leidden eerst niet tot concrete actie. Een werkbezoek van de Gabriëlschool aan een vergelijkbare school in Arnhem heeft in februari 2022 plaatsgevonden. De Gabriëlschool heeft aangegeven niet verder de samenwerking te willen zoeken en vooral in combinatie met het revalidatiecentrum haar kennis op het gebied van ondersteunende communicatie te willen versterken.

Er is begin dit jaar contact gelegd met de nieuwe bestuurder van het samenwerkingsverband (SWV) De Meierij. De bestuurder ziet de inzet van Milo en onderwijs voor de KLIN©-groep in het bredere perspectief van inclusie. Hij vindt het belangrijk dat Milo breder contact legt met ook andere (reguliere) scholen in de regio en dat het aanbod van Milo wordt besproken met de leerplichtambtenaren. Hij gaat er ook actief mee aan de slag.

Er is gesproken met de directeur van de Monsieur Bekker School (MBS) in Eindhoven, waarbij vooral verkend is hoe de school en de stichting over en weer iets voor cliënten van Milo en de leerlingen van de school kunnen betekenen. Voor de school is het interessant, omdat ze recent gestart is met meerdere zorg-onderwijsgroepen. Hier zijn meerdere kinderen die beperkingen hebben op het gebied van hun communicatieve vaardigheden. Eind april 2022 is afgesproken dat Milo en MBS de samenwerking willen intensiveren. MBS wil de kennis op het gebied van ondersteunende communicatie versterken. Er zal geen KLIN©-groep komen, maar wel samenwerking voor kinderen die ondersteunende communicatie nodig hebben.

In mei 2022 is contact geweest met de Emiliusschool in Son en Breugel. Hier is het voornemen om ook hier de samenwerking te zoeken en te versterken. Binnenkort neemt het managementteam een besluit.

Milo wilde insteken op deelname aan het AMvB-experiment OZA's dat volgend jaar start. Milo steekt nu in op samenwerking met scholen, waarbij ze haar expertise inbrengt op de scholen. Ze staat open voor alle vormen van samenwerken; ze wil vooral aansluiten bij de wens van de scholen. De insteek van de gesprekken is nu vooral: wat kunnen we over en weer voor elkaar betekenen? Daarbij kan het aanbod van Milo voor veel kinderen helpend zijn om hun communicatieve vaardigheden te verbeteren en daarmee de kans op het succesvol volgen van onderwijs te vergroten.

Uit de gesprekken komt naar voren dat de technische uitwerking volgt op de inhoudelijke ambitie en wensen.

Aandachtspunten voor in de toekomst

Komende periode moeten concretere afspraken met een onderwijsinstelling gemaakt worden:

- Met de MBS in Eindhoven is afgesproken om samen te werken. De MBS heeft voor de onderwijszorgafdeling breed meerdere onderwerpen uit te werken en de samenwerking heeft op dit moment niet de hoogste prioriteit.
- SWV De Meierij heeft in maart een terugkoppeling gegeven over mogelijkheden die het ziet. Eind mei vindt een presentatie plaats van Milo over de mogelijkheden van ondersteunende communicatie aan de leerplichtambtenaren in de Meierij, waardoor vrijstellingen onder 5a misschien voorkomen kunnen worden.
- Milo is in afwachting van een positief bericht over een mogelijke samenwerking met de Emiliusschool.
- Er wordt contact gelegd met de Hub-scholen, Emiliusschool in Son en Breugel en SKOPOS-scholen in Schijndel.

In het gesprek met de zorgverzekeraars is besproken dat als het aanbod van Milo een preventieve werking heeft, het de moeite waard is om dat in de praktijk verder te onderzoeken.

ABA-Educé

Begeleider: Ellen Broersma

Beginsituatie en vraagstukken van de proeftuin

De Pilot Educé (Horizon) en ABA-huis betreft een zorgonderwijsgroep gevestigd op het behandelcentrum ABA-Huis in Rotterdam-Zuid. Er wordt dus onderwijs verzorgd op een niet-onderwijslocatie. Deze groep is in januari 2019 gestart. Op deze vestiging van het ABA-Huis zitten dertig kinderen, van wie acht kinderen deelnemen aan deze pilot. Zij volgen een fulltime behandelprogramma op het ABA-Huis en krijgen daar – middels deze pilot – meerdere dagen per week les aan toegevoegd. De overige kinderen op het ABA-Huis krijgen deze onderwijscomponent niet.

Het ABA-Huis richt zich primair op de instroom van kinderen tussen de 3 en 8 jaar oud die mogelijk bedreigd worden in hun ontwikkeling en/of een ontwikkelingsachterstand hebben. Relatief veel kinderen hebben problematiek in het autismespectrum, veelal gecombineerd met een cognitieve beperking en/of ontwikkelingsachterstand.

Het ABA-Huis biedt intensieve dagbehandeling voor kinderen die zich in een schoolse setting niet optimaal kunnen ontwikkelen. De kinderen vanaf 5 jaar beschikken over een vrijstelling van de leerplicht 5 onder A, omdat er op dit moment voor hen geen onderwijsmogelijkheden zijn binnen de muren van een school. Deze kinderen hebben echter wel het recht om te leren. Daarom maken acht kinderen tussen de 5 en 9 jaar gebruik van de leerrechtspilot. Hiermee worden zij in staat gesteld om in een veilige en voor hen bekende omgeving zowel aan zorgdoelen als aan onderwijsdoelen te werken.

- *Doel/ambitie 1:* Slechts acht kinderen zijn nu deelnemer aan deze pilot. We zouden graag meer kinderen hier gebruik van laten maken.
- *Doel/ambitie 2:* Voor een goede voorbereiding op een eventuele overstap naar het onderwijs is meer onderwijsinzet gewenst. De leerkracht ziet dat er grotere stapjes gemaakt kunnen worden als ze meer tijd zou hebben om met de kinderen te werken.
- *Doel/ambitie 3:* Hoe bereiken we binnen de huidige wet- en regelgeving nog meer synergie tussen het zorg- en onderwijsprogramma? Hoe zorgen we ervoor dat er echt sprake is van 1 kind 1 plan?
- *Doel/ambitie 4:* Hoe kunnen we binnen de huidige wet- en regelgeving kinderen op een zorglocatie met onderwijs blijven faciliteren? Hoe geven we dit vorm aan kinderen bij wie dit langer dan twee jaar gebeurt? Niet voor alle kinderen is binnen twee jaar ingroei in of terugkeer naar het onderwijs mogelijk. Welke mogelijkheden zijn er om leerrechtspilots uit te breiden? Hoe kunnen we in Rotterdam nog meer kinderen optimaal van hun leerrecht laten profiteren?

Perspectief van de proeftuin

1. De proeftuin gaat oriënterende gesprekken voeren met de samenwerkingspartners met als vraag: wat is er voor nodig om ervoor te zorgen dat de kinderen een schoolinschrijving krijgen teneinde de kinderen allemaal gebruik te kunnen laten maken van onderwijs?
2. Er wordt gezocht naar een duurzame financiering. De pilot wordt nu gefinancierd door een jaarlijks verstrekte subsidie

Opbrengsten en lessen voor de toekomst

Opbrengst 1: Er zijn goede samenwerkingsafspraken in het netwerk rond leerrechtpilots. Er is een gezamenlijke visie.

In het verleden zijn er in onderling overleg afspraken gemaakt met alle betrokken partijen. Die afspraken hebben geresulteerd in het vaststellen van een subsidie voor de bekostiging van de proeftuin.

Opbrengst 2: Er is een goede structuur voor overleg ingericht door middel van een stuurgroep met het ABA-Huis, de onderwijsconsulenten van MEE, Educe en het samenwerkingsverband (SWV).

Aandachtspunten voor aankomende maanden (tot eind mei)

Aandachtspunt 1: Er gaan vanaf februari verkennende gesprekken plaatsvinden met Boor, Educe, de gemeente en het SWV om te onderzoeken of de kinderen ingeschreven kunnen worden bij een school. Ook wordt de mogelijkheid onderzocht of er een groep van het ABA-Huis aan kan sluiten bij de school.

Inschrijven bij de school is een traject dat eerder is gelopen. Het is voor ouders een vreemde situatie dat de kinderen ingeschreven moeten worden op een school die zij nooit gaan bezoeken. Daarnaast overzien ouders niet wat dit betekent voor de zorgindicatie. De school staat er ook niet positief tegenover door vragen over de zorgplicht. Wat als de zorgvoorziening ophoudt te bestaan? De optie nevenvestiging wordt niet als een oplossing gezien. Doordat er enkele kinderen gebruikmaken van diverse zorgvoorzieningen, ontstaan er meerdere nevenvestigingen per school.

Aandachtspunt 2: De pilot wordt gefinancierd door een subsidie. In de komende maanden vindt de evaluatie leerrechtpilots plaats, waarna besproken wordt hoe verder. De begeleider van deze proeftuin wordt betrokken bij de sessie kennisdeling.

Na evaluatie komt er bij de gemeente een beschikking voor ontwikkelingsgerichte zorggelden. Hierdoor komt de subsidie te vervallen.

Ook wordt de cyclus van aanbestedingen verruimd van vier naar acht jaar, zodat de (financiële) stabiliteit van de zorgpartners duurzamer is en de werkdruk wordt verminderd.

Aandachtspunt 3: Hoe bereiken we binnen de huidige wet- en regelgeving nog meer synergie tussen het zorg- en onderwijsprogramma? Hoe zorgen we ervoor dat er echt sprake is van 1 kind 1 plan? Er heeft een werkbezoek plaatsgevonden door de gezamenlijke inspecties (verslag volgt).

Bijlage 2: Knelpunteninventarisatie

Zie de volgende pagina voor de knelpunteninventarisatie van 29 juli 2021.

Proeftuinen OZA Knelpunteninventarisatie

Knelpunteninventarisatie

*Onderdeel van Proeftuinen
Onderwijszorgarrangementen (OZA)*

29 Juli 2021

Opgave: Onderwijs-zorgcontinuüm voor kinderen.

Afhankelijk van de behoefte van het kind moet hierin onderwijs en zorg flexibel kunnen worden ingezet in een OZA op een plek waar een kind zich veilig voelt en kan ontwikkelen.

Doel proeftuinen:

"Kinderen met een specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte, die momenteel niet bediend kunnen worden, binnen het huidige stelsel van onderwijs en zorg een maatwerkoplossing bieden".

Subdoel: informatie verzamelen voor het experiment.

- Waar lopen proeftuinen bij de uitvoering tegenaan?
 - waar knelt de huidige wet- en regelgeving?
 - waar ligt nog (onbenutte) ruimte in wet- en regelgeving?
- Duiden van specifieke artikelen in onderwijs- en zorgwetten waar in experimenten vanaf geweken zou kunnen worden.

Waar lopen proeftuinen bij de uitvoering tegenaan?

Waar knelt de huidige wet- en regelgeving?

Deze inventarisatie van knelpunten ten behoeve van voorbereiding op de experimenteerfase, richt zich specifiek op de door de initiatieven ervaren knelpunten waar mogelijk bestaande wet- en regelgeving aan ten grondslag ligt. De inventarisatie zal ook na de eerste aanlevering doorlopend worden verfijnd en aangevuld.

Daarnaast zien we ook uitvoeringsvraagstukken in het belang van de voorbereiding van de experimenteerfase die dicht in de buurt van wet- en regelgeving liggen, of anderszins relevant zijn voor de ministeries van OCW en VWS. Van deze vraagstukken wordt ook een overzicht opgesteld.

Waar ligt nog (onbenutte) ruimte in wet- en regelgeving.

Hiernaast bestaan nog tal van ervaren knelpunten waar we als begeleiders het komende jaar mee aan de slag gaan die te maken hebben met hoe uitvoering gegeven wordt aan het arrangement binnen het stelsel en aannames die daaraan ten grondslag liggen.

De vier thema's uit de betreffende AMvB zijn: bekostiging en financiering, onderwijs op een andere locatie, inhoud van het onderwijs/kwaliteit en onderwijstijd.

Bekostiging en financiering

Ervaren knelpunt

Zorg mag niet uit onderwijsbudget worden betaald.

Dit is een knelpunt als er niet formeel correcte manieren zijn om onderwijs en zorg beiden te bekostigen. (Zorg mag - in aantal opzichten - wel onderwijsondersteunend worden ingezet.)

Onderwijs bieden, geldt in formele zin enkel als onderwijs als het geboden wordt in een voorziening die geldt als een onderwijs-instelling, daarmee als zodanig wordt bekostigd, en waarop toezicht door de Onderwijsinspectie van toepassing is.

Kinderen in proeftuinen behoeven onderwijs én zorg, waarbij de aansluiting tussen de twee - cq. het mogelijk laten zijn van onderwijs met ondersteunende zorg of hulp - nauw luistert. In de geldende wettelijke stelsels moeten onderwijs en zorg apart verantwoord worden. Dus: hoe is het onderwijsbudget én, separaat: hoe is het zorgbudget ingezet?

- *op inhoud complex:*

Integrale aanpak is vaak nodig (kan voor individu of collectief), maar middelen mogen vooralsnog niet integraal ingezet.

- *administratief veel en risicovol verantwoordings werk achteraf:*

Wanneer de verantwoording niet correct is, keurt de accountant de jaarrekening niet goed en risico op korting op je (onderwijs)bekostiging.

Wettelijk: Artikelen 148, vijfde lid, van de Wet op het primair onderwijs en 99, negende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs.

Mogelijke aanpak in experimenteerfase: Deel van de middelen 'mag' integraal ingezet ('poreuze randen').

Kinderen met ontheffing hoeven niet naar school

Kinderen die lang niet naar school gaan hebben als enige optie: ontheffing van de leerplicht. De onderwijsbekostiging vervalt daarmee. Voor kinderen met een ontheffing mag er geen onderwijs¹ in het (jeugdhulp)plan komen en dit kan vanwege ontbrekende inschrijving ook niet bekostigd worden uit onderwijsmiddelen.

Als een kind een ontheffing heeft, en jeugdhulp ontvangt, dan is er jeugdhulp bekostiging. Als je inschrijft op school, dan vervalt de ontheffing. Jeugdhulp wordt regelmatig ingezet tbv 'behoud school' of 'terugleiden naar school'. Afhankelijk van gemeentelijk beleid met betrekking tot de inzet van jeugdhulp kán deze ondersteuning vervallen wanneer een kind weer ingeschreven staat op school. Met andere woorden de inzet/bekostiging van jeugdhulp kán op losse schroeven komen te staan bij inschrijven op school/beëindigen van de ontheffing.

Wettelijk

Leerplichtwet, artikel 5 onder a. Beleidsregels onderwijsbekostiging

Uitvoeringsvraagstuk: In de praktijk is nu het makkelijkst om de ontheffing te laten bestaan en

¹ Onder 'onderwijs' verstaan we in deze inventarisatie: onderwijs bekostigd uit de middelen van het ministerie van OCW. In de praktijk wordt de term 'onderwijs' breder gebruikt.

de betreffende leerling niet in te schrijven. Terugleiding kan voor ouders veel 'gedoe' en onzekerheid geven ten aanzien van de toekenning of het behoud van zorgbekostiging. Verandering wordt daardoor ontmoedigd. Het al dan niet hebben van een ontheffing van de leerplicht of deelname aan onderwijs vormt wettelijk **geen** belemmering voor het ontvangen of toekennen van zorgbekostiging uit de WLZ of Jeugdwet. Wel kan het zijn dat op gemeentelijk niveau beleid bestaat dat daartoe aanleiding geeft.

Mogelijke aanpak in experimenteerfase

Een groep kinderen met ontheffing weer leerplichtig laten zijn en voor hen een combinatie van onderwijs en zorg inrichten, met vrijwaring van het risico van te kort schietende zorgbekostiging.

Toegekende jeugdhulp, in tijd en middelen, zijn vaak niet toereikend voor de aan de orde zijnde ondersteuningsbehoefte, is vaak kortdurend en gemeente afhankelijk.

Uitvoeringsvraagstuk

Fundamentele discussie: SWV heeft opdracht tot het realiseren van een samenhangend geheel van ondersteuningsvoorzieningen binnen en tussen scholen → lees: een dekkend netwerk passend onderwijs in de regio. Behoud van en terugleiding naar school, wordt vaak door gemeente bekostigd. Wie is hier nu verantwoordelijk? (Discussie over onderwijs of zorg 'voorliggend'.)

- Belemmerend om een stabiele ontwikkelplek te organiseren en duurzaam gekwalificeerde professionals aan je ontwikkelplek te verbinden.
- Verder complicerend werkt benodigde samenwerking/SWV-en, zonder overkoepelende visie, en niet overlappende werkgebieden.

Mogelijke aanpak in experimenteerfase

(Duurzaam) Integraal kunnen inzetten van middelen.

Onderwijs op een andere locatie

Ervaren knelpunt

Structureel onderwijs bieden op een andere locatie dan een school is wettelijk niet toegestaan.

Een aantal proeftuinen is gekwalificeerd als organisatie die, respectievelijk: zorg bieden op basis van WLZ, jeugdhulp op basis Jeugdwet of behandeling op basis van ZVW. Ze zijn nu (nog) niet erkent als onderwijsorganisatie. Er wordt dus (formeel) nog geen onderwijs geboden door een onderwijsinstelling (of moet dit stoppen).

- Waar proeftuinen nu zorgorganisaties zijn, moet dus voor collectieve voorziening van onderwijs altijd de route tot een nevenvestiging worden ingezet om ook (formeel) onderwijs te kunnen bieden.
- Nevenvestiging worden is echter niet altijd haalbaar.
 - *Bijv bij klein aantal kinderen, zoals bij specialistische OZA's nog wel eens het geval is.
 - *Bijv het vinden van een onderwijspartner kan erg lastig zijn. Zodra de status van nevenvestiging er is, komen niet alleen de 'lusten' (formeel onderwijs, bekostiging) maar ook de 'lasten' (2 inspectiekaders, vereisten waar moeilijk/niet aan voldaan kan worden).
 - *Daarnaast geven SWV-en ook niet altijd akkoord voor een nevenvestiging.

Wettelijk

Primair Onderwijs: Locatie van het geven van onderwijs

De WPO bepaalt niet waar onderwijs moet worden gegeven. Wel bepaalt de wet dat onderwijs door een bevoegd docent moet worden gegeven (art. 3 WPO).

De WPO noemt de locatie van het onderwijs slechts impliciet in de volgende artikelen:

Art 1 Begripsbepalingen

Basisschool: Een school waar basisonderwijs wordt gegeven, niet zijnde een speciale school voor basisonderwijs.

Artikel 8 Uitgangspunten en doelstelling onderwijs

9. Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat

a. de leerlingen in beginsel binnen een tijdvak van 8 aaneensluitende schooljaren de school kunnen doorlopen.

Artikel 10 Kwaliteit onderwijs

Het bevoegd gezag draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs op de school.

Verder bepaalt artikel 1, onder b1 van de Leerplichtwet dat een school in de zin van de Leerplichtwet is: "een openbare of een uit de openbare kas bekostigde bijzondere basisschool, speciale school voor basisonderwijs". En op grond van art. 4 LPW moet een leerling de school geregeld bezoeken, waarbij geregeld bezoek plaatsvindt, zolang geen les of praktijktijd wordt verzuimd.

Locatie van het ontvangen van onderwijs

Verder bepaalt artikel 15, eerste lid, WPO het volgende:

Indien een leerling gedurende een deel van het onderwijsprogramma onderwijs ontvangt op een andere school, op een school voor speciaal onderwijs, op een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, dan wel op een instelling voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs telt de tijd gedurende welke de leerling dit onderwijs ontvangt mee voor het aantal uren onderwijs dat de leerling ten minste moet ontvangen.

Voortgezet Onderwijs: Art. 6h WVO bepaalt: Indien een leerling gedurende een deel van het onderwijsprogramma onderwijs ontvangt op een school voor voortgezet speciaal onderwijs, op een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, dan wel op een instelling voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra, telt de tijd gedurende welke de leerling dit onderwijs ontvangt mee voor het aantal uren onderwijs dat de leerling ten minste moet ontvangen. Uit deze bepaling lijkt te moeten worden afgeleid dat 'onderwijs op andere locatie' in het VO, zonder nadere toestemming, niet geldt als onderwijs. Een dergelijke locatie-plicht kunnen we niettemin niet expliciet terug vinden.

Onderwijstijd

Ervaren knelpunt

Structureel afwijken van urennormen kan niet

Onderwijstijd wordt gewaardeerd middels vastgestelde urennormen. Wanneer een leerling daar niet aan kan voldoen (bijv. vanwege een zorgreden), dan zijn er slechts tijdelijke mogelijkheden om af te wijken van voorgeschreven onderwijstijd. Sommige kinderen kunnen hier langdurig/nooit aan voldoen.

Checkvraag 1: in de gevallen waarin een kind structureel niet kan gaan voldoen aan de urennormen, is Beleidsregel [Inspectie] inzake het instemmen met afwijking van het verplichte minimum aantal uren onderwijstijd .." (onder 6) aan de orde? Voor de eerste drie daar genoemde categorieën kan dat zonder instemming Inspectie mbt de individuele leerling. *Klopt dit?*

Checkvraag 2: In Begeleidingsgroep op 5 juli is van gedachten gewisseld over of 15 uur onderwijs per week een ondergrens is om van onderwijs genieten te kunnen spreken. In gesprek hieromtrent kwam een 'communis opinio' bovendrijven dat deze grens tenminste in zoverre niet hard is dat een kind de ruimte kan worden geboden daar naartoe te groeien. *Klopt dit?*

Wettelijk

Artikelen in het kader van onderwijstijd: artikel 12 van de Wet op de expertisecentra, artikel 8, negende lid, van de Wet op het primair onderwijs of de artikelen 6g, 6g1 en 10f, lid 3a, van de Wet op het voortgezet onderwijs.

Artikelen in het kader van de inhoud van het onderwijs: artikel 13 van de Wet op de expertisecentra, artikel 9 van de Wet op het primair onderwijs of artikel 11b van de Wet op het voortgezet onderwijs;

Mogelijke aanpak experimenteerfase

De stap vanuit ontheffing naar gedeeltelijk onderwijs met behoud van zorg/hulp, op het collectieve niveau van een proeftuin. Hoe richt je dat in? Wie maken samen afspraken over een onderwijszorgarrangement dat (ook) onderwijs omvat voor kinderen die niet eerder leerplichtig waren? Hoe voorkom je onzekerheid bij ouders, over wegvallen zorgbesteding en over wat onderwijs inhoudt?. Deel kinderen in ontheffing zou daaruit kunnen, wanneer perspectief mag zijn langdurige gedeeltelijke schoolgang.

Onderwijsinhoud en -kwaliteit (inspectie)

Ervaren knelpunt

Inspecties onderwijs en IGZ hanteren eigen kaders.

Twee (ongelijke) kaders werkt belemmerend. Het gaat hier om proeftuinen (OZA's) waar onderwijs én zorg beide (duurzaam) verenigd zijn en vaak integraal samenwerken. Dit speelt o.a. op het punt van inkomsten/besteding/verantwoording van middelen ontvangen *voor onderwijs* en ontvangen *voor zorg/hulp*.

Wettelijk

Onderwijstoezicht, zorgtoezicht

Mogelijk aanpak experimenteerfase

Experimenteren met een integrale aanpak *in plaats van* separate aanpak en waardering van OZA's (vanuit de bedoeling van de wetten en OZA's).

Kwalificatie in onderwijs is gericht op leerlingen met harmonisch profiel/kwaliteiten.

Kwalificatie is niet mogelijk voor disharmonisch ontwikkelende kinderen. Kinderen met uiteenlopende talenten/vermogens zijn, (doordat ze vb ook een belemmering hebben) niet in

staat om een *diploma* te halen. Je hebt een diploma nodig om tot een *startkwalificatie* te komen.

Wettelijk

WVO, WEC

Mogelijke aanpak experimenteerfase

Versoepelen dat voor een diploma over de gehele breedte van een vakken een gelijk opleidingsniveau nodig is. Denkbaar zou zijn een diploma mogelijk te maken waarop per vak het behaalde niveau staat vermeld, en onderwijs te bieden dat in staat stelt verschillende vakken op verschillende niveaus te volgen.

Overig

Ervaren knelpunt

Aandachtspunt: Rol en ervaring van ouders.

Ouders spelen een evident belangrijke rol in het leven en de ontwikkeling van hun kind. Daarbij gaat het hier om kinderen die een complexe ondersteuningsbehoefte hebben om tot ontwikkeling te komen. Ouders voelen zich soms onvoldoende gehoord en worden dikwijls van het kastje naar de muur gestuurd. Daarnaast kunnen zij met forse onzekerheden worden geconfronteerd (vb tav bekostiging of zorgen die daarover kunnen bestaan). Naast betrekken óók begeleiden van ouders (gehele gezin) kan ondersteunend zijn aan welzijn en ontwikkeling van het kind en stabiliteit in het gezin.

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

Kijk voor meer info op onze website: bmc.nl